

SEURAKUNNAN VALMIUSSUUNNITELMAN LAATIMISOHJE 2025

Tuomiokapitulit ja kirkkohallitus 2025

Sisällys

1.	Johdanto.....	4
1.1.	Valmiussuunnittelun yleiset perusteet.....	4
1.2.	Uhkamallit.....	7
2.	Seurakunnan tehtävät ja valmiussuunnittelu.....	8
2.1.	Valmiussuunnitelman laatiminen.....	8
2.2.	Valmiussuunnitelman toimijat ja toimijoiden tehtävät.....	9
2.2.1.	Seurakunnan ja seurakuntayhtymän valmiustoimikunta.....	10
2.2.2.	Seurakuntayhtymän johtoryhmä ja johtokeskus.....	10
3.	Varaukset.....	10
3.1.	Henkilövaraukset.....	11
3.2.	Ajoneuvovaraukset.....	11
3.3.	Materiaalivaraukset.....	12
3.4.	Valmius- ja varautumiskeskus.....	12
4.	Hallinto, talous ja digiturvallisuus.....	13
4.1.	Hallintoelimet.....	13
4.2.	Taloushallinto.....	13
4.3.	Digiturvallisuus seurakuntien valmiussuunnittelussa.....	14
4.3.1.	Tietojärjestelmät ja asiakirjat.....	15
4.3.2.	Jäsenrekisteri.....	15
4.4.	Asiakirjojen suojaaminen.....	16
5.	Seurakuntatyö.....	17
5.1.	Yleinen seurakuntatyö.....	17
5.2.	Lapsi- ja nuorisotyö.....	18
5.3.	Diakoniatyö.....	18
6.	Kirkon henkinen huolto.....	19
6.1.	Henkisen huollon tehtävä.....	19
6.2.	Henkisen huollon toimijat.....	19
7.	Hautaustoimen varautuminen.....	21
7.1.	Vainajien huoltoa koskevat säännökset ja yhteistoiminta.....	21
7.2.	Hautaustoimen varautuminen.....	21
7.3.	Kaatuneiden huolto.....	22
8.	Kirkko, seurakunnan kiinteistöt ja rakennussuojelu.....	24
8.1.	Kiinteistötoimen varautuminen.....	24
8.2.	Tilojen luovuttaminen muuhun kuin seurakunnalliseen käyttöön.....	24
8.3.	Kiinteistöjen ja irtaimiston suojeleminen.....	25
9.	Väestönsuojelu sekä väestön ja toimintojen evakuointi.....	26

9.1.	Väestönsuojelu.....	26
9.2.	Väestön evakuointi	27
9.3.	Omien toimintojen evakuointi	27
10.	Viestintä.....	27
11.	Valmiussuunnitelman ylläpito ja henkilöstön koulutus.....	29
11.1.	Suunnitelman hyväksyminen ja päivittäminen.....	29
11.2.	Suunnitelman jakelu	29
11.3.	Henkilöstön koulutus	29
	Liitteet	31
	Liite A: Malli valmiussuunnitelman rungoksi	31
	Liite B: Esinekortti	39

Kirkon valmiustoimikunta asetti syksyllä 2013 työryhmän tekemään ohjeet seurakunnan valmiussuunnitelman laatimista varten. Työryhmään kuuluivat kenttärovasti Vesa Aurén (Maavoimien esikunta), ylitarkastaja Alpo Nikula (sisäasiainministeriö), majuri Yrjö Soramies (Maavoimien esikunta) ja vs. johtaja Pekka Asikainen (Kirkkohallitus). Toimistopalveluiden esimies Tuija Korva ja valmiuspäällikkö Timo-Matti Haapiainen päivittivät ohjeen vuonna 2019.

Asiantuntija Timo-Matti Haapiainen (Espoon hiippakunta), erityisavustaja Satu Huttunen (Helsingin hiippakunta), lakimiesasessori Aappo Laitinen (Espoon hiippakunta) ja asiantuntija Petri Patronen (Kirkkohallitus) toimittivat päivitetyn ohjeen vuonna 2025.

1. Johdanto

1.1. Valmiussuunnittelun yleiset perusteet

Valtioneuvoston vuonna 2025 hyväksymä *Yhteiskunnan turvallisuusstrategia*¹ (jatkossa *YTS 2025*) perustuu kokonaisturvallisuuden mallille. *YTS 2025*:n mukaan:

kokonaisturvallisuus muodostaa perustan suomalaisen yhteiskunnan kriisinkestävyydelle eli resilienssille. Kokonaisturvallisuuden toimintamallissa yhteiskunnan elintärkeät toiminnot turvataan viranomaisten, elinkeinoelämän, järjestöjen ja kansalaisten yhteistoiminnalla kaikissa olosuhteissa ja kaikilla tasoilla. Lähtökohtana toimivat normaaliolojen järjestelyt ja lainsäädäntö.²

Valmiussuunnittelun tarkoituksena on turvata organisaation toiminta ja erityisesti sen perustehtävän hoitaminen kaikissa oloissa ja turvallisuustilanteissa. Valmiussuunnittelu sisältää organisaation toiminnan suunnittelun häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa sekä tarpeelliset ennakko-toimenpiteet toiminnan varmistamiseksi. Suunnittelun osien on täydennettävä toisiaan. Toimintavalmiuden luomiseksi ja ylläpitämiseksi tarvittava suunnittelu ja sen edellyttämät muut valmistelut muodostavat laajan toimenpiteiden kokonaisuuden.

Viranomaisten tulee huolehtia lakisääteisistä tehtävistään kaikissa olosuhteissa. Yleiset säännökset varautumisesta poikkeusoloihin ovat valmiuslaissa (1552/2011)³ ja väestönsuojelun osalta pelastuslaissa (379/2011). Pelastuslaissa on lisäksi säännöksiä siitä, mitä jokaisen kansalaisen tulee tehdä turvallisuuden ja toimintavalmiuden ylläpitämiseksi. Normaaliolojen häiriötilanteissa viranomaiset toimivat normaalin lainsäädännön puitteissa. Poikkeusoloissa viranomaisilla on laajemmat toimivaltuudet.

YTS 2025 korostaa käsitettä 'vaste' (*response*). Vasteen päämääränä on minimoida toteutuneiden uhkien vaikutuksia, edistää toimintojen toipumista ja antaa perusteita varautumiselle vastaisuudessa. Varautumisen ja valmiussuunnitelman on tuotettava konkreettisia vasteita. Ilman todellista vastetta ei voida puhua aidosta varautumisesta.

Vaste perustuu varautumistehtäviä hoitavien organisaatioiden tehtäviin ja normaaliolojen toimivaltuuksiin. Vaste toteutetaan pääsääntöisesti normaaliolojen mukaisilla toimintamalleilla siten, että kukin viranomainen toimii oman lakisääteisen toimivaltansa rajoissa. Toimivaltuuksia voidaan laajentaa erikseen todetuissa poikkeusoloissa.

Valmiuslain tarkoituksena on poikkeusoloissa suojata väestöä sekä turvata sen toimeentulo ja maan talouselämä, ylläpitää oikeusjärjestystä, perusoikeuksia ja ihmisoikeuksia sekä turvata valtakunnan alueellinen koskemattomuus ja itsenäisyys. Valmiuslain mukaan poikkeusoloja ovat:

- 1) Suomeen kohdistuva aseellinen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettava hyökkäys ja sen välitön jälkitila;

¹ [Yhteiskunnan turvallisuusstrategia: Valtioneuvoston periaatepäätös](#)

² *YTS 2025*, s. 10. Katso myös [Kokonaisturvallisuuden sanasto. TSK 50. 2017.](#)

³ Valmiuslaki 1552/2011. Valmiuslain kokonaisuudistus on parhaillaan vireillä, ja sitä koskeva hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle alkuvuodesta 2026.

2) Suomeen kohdistuva huomattava aseellisen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettavan hyökkäyksen uhka, jonka vaikutusten torjuminen vaatii tämän lain mukaisten toimivaltuuksien välitöntä käyttöön ottamista;

3) väestön toimeentuloon tai maan talouselämän perusteisiin kohdistuva erityisen vakava tapahtuma tai uhka, jonka seurauksena yhteiskunnan toimivuudelle välttämättömät toiminnot olennaisesti vaarantuvat;

4) erityisen vakava suuronnettomuus ja sen välitön jälkitila;

5) vaikutuksiltaan erityisen vakavaa suuronnettomuutta vastaava hyvin laajalle levinnyt vaarallinen tartuntatauti; sekä

6) sellainen

a) julkisen vallan päätöksentekokykyyn;

b) rajaturvallisuuden tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen;

c) välttämättömien sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimen palvelujen saatavuuteen;

d) energian, veden, elintarvikkeiden, lääkkeiden tai muiden välttämättömien hyödykkeiden saatavuuteen;

e) välttämättömien maksu- ja arvopaperipalvelujen saatavuuteen;

f) yhteiskunnallisesti kriittisten liikennejärjestelmien toimivuuteen; tai

g) edellä a–f alakohdassa lueteltuja toimintoja ylläpitävien tieto- ja viestintätekniisten palvelujen tai tietojärjestelmien toimivuuteen kohdistuva uhka, toiminta, tapahtuma tai näiden yhteisvaikutus, jonka seurauksena yhteiskunnan toimivuudelle välttämättömät toiminnot olennaisesti ja laajamittaisesti estyvät tai lamaantuvat tai joka muulla näihin vakavuudeltaan rinnastuvalla tavalla erityisen vakavasti ja olennaisesti vaarantaa yhteiskunnan toimintakykyä tai väestön elinmahdollisuuksia.

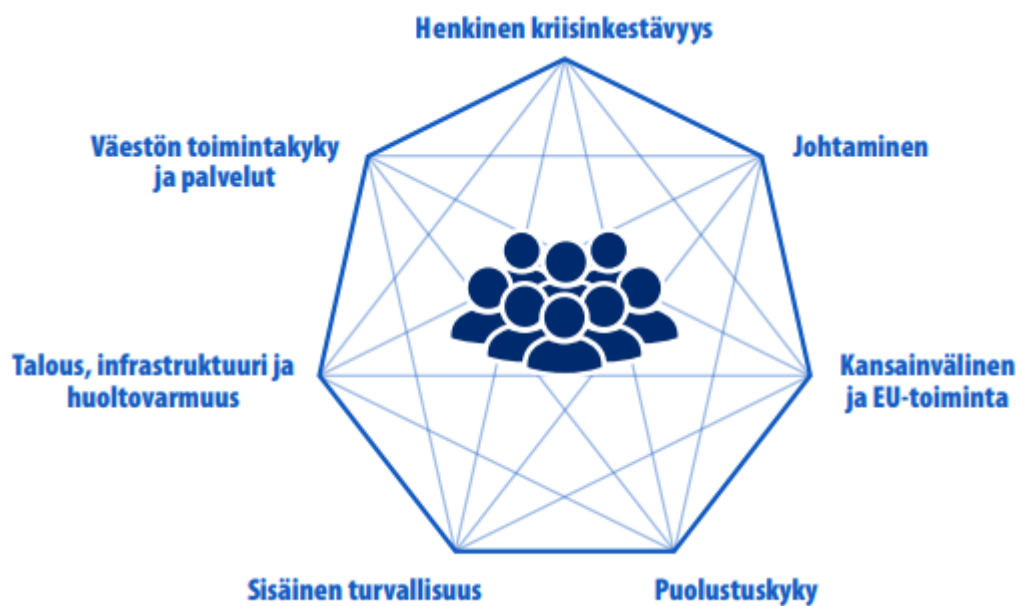
Viranomaisille voidaan poikkeusoloissa antaa välttämättömiksi katsottavia erityisiä toimivaltuuksia. Poikkeusolot astuvat voimaan, kun valtioneuvosto ja tasavallan presidentti yhdessä toteavat maassa vallitsevan poikkeusolot. Toimivaltuuksia voidaan käyttää vain sellaisin tavoin, jotka ovat välttämättömiä lain tarkoituksen saavuttamiseksi ja oikeassa suhteessa toimivaltuuden käyttämisellä tavoiteltavaan päämäärään nähden.

Kirkollishallinnon varautumista ja poikkeusoloja koskevia erityissäännöksiä on kirkkolaissa (KL 11:1–3). Seurakuntien varautumisen perustana on kirkkolain 1 luvun 2 §:n säännös kirkon tehtävästä. Sen mukaan kirkko tunnustuksensa mukaisesti julistaa Jumalan sanaa ja jakaa sakramenteja sekä toimii kristillisen sanoman levittämiseksi ja lähimmäisenrakkauden toteuttamiseksi. Kirkon tulee varautua hoitamaan perustehtävänsä kaikissa olosuhteissa. Yhteiskunnan häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa kirkon tehtävän toteuttamisen merkitys korostuu. Kirkkolain 11 luvun 3 §:n 3 momentin mukaisesti tuomiokapituli johtaa ja valvoo hiippakunnan seurakuntien ja seurakuntayhtymien varautumista. Kirkkohallitus johtaa kirkon keskushallinnon varautumista.

Valmiussuunnitelma dokumentoi valmiussuunnittelua. Valmiussuunnitelmalla tarkoitetaan niiden toimenpiteiden ja keinojen selvittämistä ja järjestelmällistä esittämistä, joihin on ryhdyttävä, jotta organisaation toiminta ja hallinto voidaan normaalioloista poikkeavissa olosuhteissa järjestää. Toisin sanoen seurakunnan tai seurakuntayhtymän valmiussuunnitelma sisältää konkreettiset vasteet, jotka seurakunta tai seurakuntayhtymä toteuttaa häiriötilanteissa.

Seurakunnan tai seurakuntayhtymän yhteistyö paikallisten ja alueellisten viranomaisten sekä muiden valmiussuunnittelun kannalta keskeisten toimijoiden kanssa on tärkeää valmiussuunnitelman laatimisessa. Valmiussuunnitelmaa tulee testata ja kehittää valmiusharjoituksilla sekä omassa organisaatiossa että yhdessä muiden toimijoiden kanssa. Seurakunnan tai seurakuntayhtymän valmiussuunnitelma tulee päivittää jatkuvasti lainsäädännön, turvallisuustilanteen, organisaation, ohjeistuksen ja muiden olosuhteiden muuttuessa. Päivitetty suunnitelma on toimitettava tuomio-kapituliin.

YTS 2025:n mukaan yhteiskunnan elintärkeät toiminnot ovat yhteiskunnan toiminnan kannalta välttämättömiä kokonaisuuksia. Näihin kohdistuu erilaisia uhkia. Yhteiskunnan elintärkeät toiminnot on turvattava niin normaalioloissa kuin kriisin sattuessa. Nämä toiminnot on otettu varautumistyön lähtökohdaksi ja määritelty seuraavasti:⁴

Näiden toimintojen turvaamisessa kaikilla yhteiskunnan toimijoilla – viranomaisilla, kirkkoilla ja uskonnollisilla yhteisöillä, yrityksillä, järjestöillä ja turvallisuustutkimusta tekeville yhteisöillä – on tärkeä rooli. YTS 2025 toteaa, että viranomaisten ja julkishallinnon toimijoiden varautumisen rinnalla tarvitaan koko yhteiskunnan osallistumista. Jokaisella yhteiskunnan jäsenellä on vastuu kykyjensä mukaisesti myös omasta varautumisestaan. Yksilöt ovat turvallisuuden avaintoimijoita osana yhteisöjä ja yhteiskuntaa.

Henkinen kriisinkestävyys on yhteiskunnan turvallisuuden keskeinen tekijä. Henkisen kriisinkesävyden perusta luodaan normaalioloissa. Se on keskeisessä roolissa kriisin aikaisen toimintakyvyn ylläpitämisessä ja edistää kriiseistä toipumista. Häiriötilanteissa on kyettävä pitämään yllä normaaliolojen arjen rakenteita. Henkisen kriisinkesävyden merkitys korostuu erityisesti pitkittyneissä kriiseissä.

Suomen evankelis-luterilainen kirkko on keskeinen toimija yhteiskunnan henkisen kriisinkesävyden rakentamisessa, kun se toteuttaa perustehtävänsä kaikissa olosuhteissa. Kirkon rooli

⁴ Kuva YTS 2025, s. 16.

henkisen kriinkestävyyden vahvistajana toteutuu ihmisten kohtaamisessa, jumalanpalveluselämän ylläpitämisessä, kasvatus- ja musiikkitoiminnassa, sielunhoidossa, diakoniassa, vapaaehtoistoiminnassa, kriisiavussa, kulttuuriperinnön vaalimisessa, uskontojen välisessä vuorovaikutuksessa ja hautaustoimen tehtävien hoitamisessa sekä muussa yhteisöllisyyttä tukevassa toiminnassa. Evankelis-luterilaisen kirkon seurakunnat ja seurakuntayhtymät ovat vastuussa yleisten hautausmaiden ylläpidosta kaikissa turvallisuustilanteissa.⁵

1.2. Uhkamallit

*Kansallinen riskiarvio 2023*⁶ esittelee uhkamalleja ja häiriötilanteita. Nämä ovat tilanteita, joilla on kansallista merkitystä ja joissa tarvitaan usean viranomaisen voimien koordinoimista alueellisesti, kansallisesti tai kansainvälisesti.

Kansallinen riskiarvio 2023 toimii perustana YTS 2025:n mukaiselle varautumiselle eli vasteiden luomiselle kaikilla toimintatasoilla. Paikallisen ja alueellisen tason suunnitelmissa on otettava huomioon sekä *Kansallinen riskiarvio 2023* että paikalliset ja alueelliset riskiarviot ja olosuhteet.

Kansallinen riskiarvio 2023 nostaa esille seuraavat tilanteet:

- Informaatiovaikuttaminen
- Poliittinen, taloudellinen ja sotilaallinen painostus
- Sotilaallisen voiman käyttö
- Laajamittainen maahantulo ja painostaminen maahantulijoita ohjaamalla
- Yhteiskunnan rakenteisiin tai laajoihin ihmisjoukkoihin tehty terroristinen tai muu väkivaltainen isku
- Isojen väkijoukkojen, ryhmien tai yhteisöjen väkivaltainen liikehdintä tai yhteiskuntajärjestystä vaarantava toiminta
- Julkisen talouden häiriö
- Rahoitusjärjestelmän häiriö
- Energihuollon häiriöt
- Sähkön saannin suurhäiriö
- Polttoaineiden saannin vakavat häiriöt
- Tieto- ja viestintäverkkojen ja palveluiden häiriöt
- Kuljetusten jatkuvuuden häiriöt
- Terveysturvallisuuden häiriöt
- Mikrobilääkeresistenssi
- Pandemia tai muu vastaava laajalle levinnyt epidemia
- Eläintautiepidemiat
- Vesihuollon häiriöt
- Elintarvikehuollon häiriöt ja ruoka- ja ravintoturvan heikkeneminen
- Laajat onnettomuustilanteet
- Merellinen monialaonnettomuus
- Vakava ydinvoimalaitosonnettomuus Suomessa tai Suomen lähialueilla

⁵ YTS 2025, s. 138.

⁶ [Kansallinen riskiarvio 2023](#)

- Useampi yhtäaikainen laaja maastopalo
- Äärimmäisen voimakas avaruusmyrsky.

Uhat voivat esiintyä yksittäisinä, samanaikaisina tai toisiinsa liittyvinä, ja niihin voi liittyä jonkun toimijan tarkoituksellisuus. Tietoinen toimija voi vahvistaa ja suunnata sattumanvaraisten tapahtumien vaikutusta ja voimakkuutta informaatiovaikuttamisella haluamaansa suuntaan. Muuttuva uhkadynamiikka edellyttää laaja-alaista yhteistyötä riskianalyyseissä ja tilanteenmukaisia ratkaisuja.

Seurakuntien toiminta tukee erityisesti väestön henkistä kriisinsietokykyä. *Kansallinen riskiarvio 2023* pitää henkiselle kriisinsietokyvylle erityisinä uhkina:

- poliittista, taloudellista ja sotilaallista painostusta
- sotilaallisen voiman käyttöä
- yhteiskunnan rakenteisiin tai laajoihin ihmisjoukkoihin tehtyä terroristista tai muuta väkivaltaista iskuja
- isojen väkijoukkojen, ryhmien tai yhteisöjen väkivaltaista liikehdintää tai yhteiskuntajärjestystä vaarantavaa toimintaa
- rahoitusjärjestelmän häiriötä
- pandemiaa tai muuta vastaavaa laajalle levinnyttä epidemiaa
- ydinvoimalaonnettomuutta Suomessa tai Suomen lähellä.⁷

Seurakunnat ja seurakuntayhtymät soveltavat uhkamalleja varautumisessaan. Ensimmäinen toimenpide on tehdä toimintaympäristön riskikartoitus ja käyttää valmiussuunnittelussa niitä uhkamalleja, jotka ovat realistisia kunkin seurakunnan alueella. Seurakuntien ja seurakuntayhtymien on tehtävä yhteistyötä paikallisten ja alueellisten viranomaisten kanssa uhkamallien tulkinnessa ja niihin varautumisessa sekä vasteiden luomisessa osana omaa valmiussuunnitteluaan.

2. Seurakunnan tehtävät ja valmiussuunnittelu

2.1. Valmiussuunnitelman laatiminen

**Liitteessä A on esitetty käytännönläheinen mallipohja
valmiussuunnitelman laatimiseksi.**

Seurakuntien velvollisuus on huolehtia perustehtävänsä hoitamisesta kaikissa olosuhteissa. Toimintoja voidaan tilanteen mukaan joutua järjestelemään uudelleen, ja tilanteet saattavat muuttua nopeasti ja yllätyksellisesti. Toiminnan, hallinnon ja johtamisen on sopeuduttava tilanteiden muutoksiin. Poikkeusoloissa seurakunnat voivat täydentää hyvinvointialueen ja kunnan vastuulla olevia toimintoja. Toimenpiteistä esimerkiksi päivähoidon, nuorisotyön, terveydenhuollon ja sosiaali-toimen osalta tulee sopia etukäteen. Toiminta hyvinvointialueiden kanssa rakennetaan yhteistyössä tuomiokapituleiden kanssa.

⁷ Kansallinen riskiarvio 2023, sivut 94–95.

Valmiussuunnitelmassa määritellään organisaation perustehtävät sekä poikkeusolojen organisatioratkaisut ja niihin liittyvät henkilöjärjestelyt. Lähtökohtana on, että seurakunnan toimintaa hoidetaan häiriötilanteissa ja poikkeusolosuhteissa olemassa olevalla organisaatiolla ja että tilanteen edellyttämia muutoksia organisaatioon tehdään mahdollisimman vähän. Suunnitelmasta tulee käydä ilmi, miten seurakunnan jumalanpalveluksista, toimituksista ja palveluista huolehditaan poikkeusoloissa.

Kriisitilanteessa viestinnän rooli korostuu, ja viestintää hoidetaan keskitetymin. Kriisiviestintäsuunnitelma laaditaan *Kirkon kriisiviestintäohjeen*⁸ mukaan. Kriiseissä viestintävastuu painottuu usein muille viranomaisille.⁹

Jo valmiussuunnitelmaa laadittaessa on tehtävä yhteistyötä muun muassa kunnan, hyvinvointialueen ja pelastusviranomaisten kanssa. Tarvittaessa voidaan kuulla paikkakunnalla toimivien järjestöjen edustajia. Tuomiokapitulit tekevät varautumisessa yhteistyötä aluehallintoviranomaisten kanssa ja sopivat puolustusvoimien kanssa yhteistyöstä varautumisessa.

Seurakuntayhtymä laatii valmiussuunnitelman yhteisten palveluiden osalta. Seurakuntayhtymän valmiussuunnitelma on sovitettava seurakuntien valmiussuunnitelmien mukaiseksi.

Valmiussuunnitelman ylläpito on jatkuva prosessi. Seurakunnan tai seurakuntayhtymän valmiussuunnitelmasta vastaavan on reagoitava esimerkiksi lainsäädännön, olosuhteiden ja ohjeistusten muutoksiin, jotka edellyttävät valmiussuunnitelman päivittämistä.

Pelastusopiston järjestämä koulutus tukee seurakuntien ja seurakuntayhtymien valmiussuunnittelua ja siihen liittyvää verkostoitumista viranomaisten ja muiden toimijoiden kanssa.¹⁰

2.2. Valmiussuunnitelman toimijat ja toimijoiden tehtävät

Seurakunnan valmiustoimen johtamisesta ja valmiussuunnittelusta vastaa kirkkoherra. Seurakuntayhtymän valmiustoimen johtamisesta ja valmiussuunnittelusta vastaa yhtymän johtava viranhaltija. Valmiuspäällikkönä voi toimia myös edellä mainittujen johtajien nimeämä valmiuspäällikkö. Valmiuspäällikön vastuulle kuuluvat valmiussuunnitelman ja varausten ylläpitäminen, yhteistointasuhteiden hoitaminen ja koulutuksen järjestäminen henkilöstölle. Valmiuspäällikön osaamisen ja valtuuksien on vastattava tehtävän vaatimuksia. Valmiuspäällikkö valmistelee valmiussuunnitelman periaatteelliset muutokset ja tekee itsenäisesti sen tekniset muutokset. Valmiuspäälliköllä on oltava nimettynä vähintään yksi tehtävään koulutettu varahenkilö. Seurakunta tai seurakuntayhtymä ilmoittaa nimeämänsä valmiuspäällikön yhteystiedot tuomiokapituliin.

Taloudelliset resurssit valmiussuunnitteluun myöntää seurakunnassa kirkkovaltuusto ja seurakuntayhtymässä yhteinen kirkkovaltuusto hyväksyessään toiminta- ja taloussuunnitelman.

Hiippakunnan tuomiokapituli johtaa ja valvoo hiippakuntaan kuuluvien seurakuntien ja seurakuntayhtymien valmiussuunnittelua. Jos yhteistoiminta rovastikunnassa on luontevaa, valmiussuunnittelua kannattaa tehdä rovastikuntaan kuuluvien seurakuntien kesken. Esimerkiksi

⁸ [Kirkon kriisiviestintäohje](#)

⁹ Esimerkiksi muita viranomaisia tukiessaan HeHu-ryhmät eivät pääsääntöisesti viesti itse ulospäin.

¹⁰ <https://www.pelastusopisto.fi/muu-koulutus/varautumiskoulutus>

hyvinvointialueiden rajojen mukaan määrittyvä HeHu-toiminta edellyttää useimmiten rovastikunnallista yhteistyötä tai yhteistyötä useamman rovastikunnan kesken.

Hiippakunta tukee valmiussuunnittelua ja järjestää valmiuskoulutusta esimerkiksi kirkkoherrojen kokousten yhteydessä. Seurakuntien valmiussuunnitelmiin kiinnitetään huomiota piispantarkastusten yhteydessä.

2.2.1. Seurakunnan ja seurakuntayhtymän valmiustoimikunta

Seurakunta tai seurakuntayhtymä voi halutessaan perustaa valmiustoimikunnan, joka tukee ja yhteensovittaa valmiussuunnittelua. Toimikunnan kokoonpanossa voidaan ottaa huomioon eri alojen, esimerkiksi henkilöstöhallinnon sekä kiinteistö- ja hautaustoimen asiantuntijuudet. Toimikunta voi kutsua jäsenikseen asiantuntijoita esimerkiksi kunnasta tai pelastustoimesta.

Toimikunta tukee normaaliolojen aikana valmiustoimen suunnittelua, koulutusta ja yhteistoimintasuhteita sekä varmistaa edellytykset seurakunnallisen toiminnan jatkamiselle poikkeusoloissa.

2.2.2. Seurakuntayhtymän johtoryhmä ja johtokeskus

Suurissa seurakunnissa tai seurakuntayhtymissä valmiudesta vastaavien johtajien tueksi voidaan perustaa johtokeskus. Johtokeskuksen tehtävänä voi olla esimerkiksi:

- tilannekuvan luominen
- suunnittelu
- seurakunnan tai seurakuntayhtymän omien toimien dokumentointi
- yhtymään kuuluvien seurakuntien toiminnan yhteensovittaminen
- yhteyksien ylläpito viranomaisiin ja muihin toimijoihin
- muu viestintä.

Vaikka johtokeskus tukee valmiustoimintaa, vastuu seurakunnan valmiuden johtamisesta säilyy kirkkoherralla tai valmiuspäälliköllä.

Johtokeskusta varten tulee laatia oma suunnitelma, jossa selostetaan johtokeskuksen perustamisen, perustamishenkilöstön kokoonpanon ja johtamisyhteyksien järjestelyt. Suunnitelmassa tulee luetella johtokeskuksen henkilöstö ja varustus sekä määritellä toiminnan käynnistämisestä päättäminen.

3. Varaukset

Organisaatio tekee normaaliolojen aikana henkilöstöä, ajoneuvoja ja materiaalia koskevia varauksia poikkeusolojen erityistarpeita varten. Yhteiskunnan normaalioloissa tai niiden häiriötiloissa toimitaan tavanomaisin resurssein tai vähäisemmin erityisjärjestelyin. Tehostetun valmiuden aikana varaukset tarkistetaan.

3.1. Henkilövaraukset

Seurakuntayhtymillä ja seurakunnilla on tärkeitä julkisia tehtäviä ja vastuu jatkaa toimintaansa poikkeusoloissa. Esimerkiksi hautaustoimen hoitaminen kaikissa turvallisuustilanteissa on kirkon ja seurakuntien lakisääteinen tehtävä, jolla on suuri merkitys henkisellet kriisinkestävyydelle.¹¹ Tärkeisiin poikkeusolojen tehtäviin seurakunnan henkilöstöstä tehdään asevelvollisten henkilöiden henkilövarauksia. Näillä turvataan seurakunnan kriittisten toimintojen hoitaminen kaikissa olosuhteissa.

Henkilövarausten tarpeellisuuden organisaatiolle arvioi työnantaja. Varaukseen ei tarvita varattavan henkilön suostumusta. Henkilövaraukset käsitellään sotilasviranomaisten kanssa yhteistoiminnassa. Asevelvollisuudesta vapautettuja työntekijöitä eli VAP-henkilöstöä ei sijoiteta poikkeusoloissa puolustusvoimien tehtäviin.

Puolustusvoimien aluetoimistot seuraavat reservin käyttöä alueellaan. Aluetoimistot käsittelevät vastuualueidensa varaushakemukset ja tekevät niihin liittyvät päätökset. Päätökset tehdään viiden vuoden määräajaksi. Määräaikaa voidaan jatkaa päivitysvaraushakemuksella, joka jatkaa organisaation kaikkien varausten voimassaoloaikaa viidellä vuodella. Puolustusvoimien verkkosivuilta löytyvät ohjeet ja lomake henkilövarausten tekemiseen.¹²

Valmiuspäällikkö vastaa seurakunnan henkilövarauksista. Kirkkoherrojen henkilövarausten osalta toimitaan hiippakunnan tuomiokapitulin päättämällä tavalla. Seurakunnan henkilövaraukset päivitetään muutoksen tapahtuessa tai kahden vuoden välein. Aluetoimistoon ilmoitetaan palveluksesta poistuneet henkilöt ja haetaan vapautusta uusille työntekijöille. Ajantasainen luettelo henkilöstöstä ja henkilövarauksista säilytetään valmiusasiakirjojen yhteydessä. Alihankkijat, kuten hautausurakoitsijat, vastaavat omalta osaltaan henkilövarauksista. Seurakunnan on sopimuksia tehdessään otettava huomioon, että alihankkijat ovat varanneet riittävästi henkilöstöä myös poikkeusoloja varten.

3.2. Ajoneuvovaraukset

Puolustusvoimat voi ottaa ajoneuvoja ja työkoneita käyttöönsä poikkeusoloissa.¹³ Seurakunnan tai seurakuntayhtymän tulee varata kriittisten tehtäviensä hoitoon tarvittava kalusto. Työkoneiden varausesitys laaditaan organisaation omasta työkalustosta. Seurakunnan on sopimuksia tehdessään varmistettava, että alihankkijat ja muut sopimussuhteiset yritykset ja urakoitsijat ovat varanneet tarvittavan kaluston myös poikkeusoloja varten. Alihankkijoiden sekä muiden sopimussuhteisten yritysten ja urakoitsijoiden työkalustosta on sovittava erikseen. Mallilauseita löytyy Huoltovarmuuskeskusten verkkosivuilta.¹⁴ Seurakuntien ajoneuvovaraukset tarkoittavat lähinnä hautauksiin tarvittavien kaivinkoneiden varaamista. Traktorit ja pienkalusto, kuten mönkijät tai moottorikelkat, eivät kuulu varauksen piiriin.

¹¹ YTS 2025 korostaa hautaustoimen hoitamista kaikissa turvallisuustilanteissa.

¹² [Henkilövaraushakemus - Puolustusvoimat](#)

¹³ [Ohje henkilövaraukseen - Puolustusvoimat](#)

¹⁴ <https://www.huoltovarmuuskeskus.fi/sopiva/>

Ajoneuvovaraukset tarkistetaan joka toinen vuosi. Tiedot ajoneuvokalustossa tapahtuneista muutoksista ja varausesitykset tehdään ELY-keskukselle.¹⁵ Ajantasainen luettelo varatuista ajoneuvoista säilytetään seurakunnan valmiusasiakirjojen yhteydessä.

3.3. Materiaalivaraukset

Häiriötilanteita ja poikkeusoloja varten hankitaan riittävästi toiminnassa tarvittavaa materiaalia. Normaaliolojen häiriötilanteissa seurakunnan toiminta pystytään hoitamaan käytössä olevan materiaalin turvin. Poikkeusoloja varten on varattava materiaalia, joka tukee seurakunnan välttämättömien toimintojen jatkuvuuden poikkeusoloissakin.

Seurakunnan tulee ottaa valmiussuunnittelussa huomioon sähkön, polttoaineen, veden ja elintarvikkeiden jakelun häiriintyminen tarpeellisin hankinnoin (varavirtalähteet, elintarvikkeet jne.).

3.4. Valmius- ja varautumiskeskus

Viime aikoina on nostettu esille ajatus alueellisten, monien toimijoiden yhteistyönä toteutettavien valmius- ja varautumiskeskusten perustamisesta. Näillä tarkoitetaan tiloja, jotka tarjoavat väestölle häiriötilanteissa tai poikkeusoloissa perustason suojaa, lämpöä, valaistusta, tietoa ja mahdollisesti muita välttämättömiä palveluja. Alueelliset valmius- tai varautumiskeskukset voivat olla esimerkiksi kunnan, seurakunnan tai hyvinvointialueen koordinoimia tiloja, jotka toimivat kaikkien tiedossa olevina energioresilienssiä vahvistavina fyysisinä rakenteina, ja joiden ylläpito on osa yhteisresilienssiketjua.¹⁶

Mikäli seurakunnan tiloja suunnitellaan käytettäväksi alueellisena varautumiskeskuksena, on seurakunnan materiaalivaroissa huomioitava myös tämän tehtävän edellyttämät tarpeet. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi varalämmitysratkaisujen, valaistuksen, elintarvikkeiden ja perustarvikkeiden varaamista tilanteisiin, joissa tilassa tarjotaan suojaa, lämpöä tai perustason palveluita väestölle. Tällöin seurakunta toimii osana yhteisresilienssiketjua ja tukee koko paikallisyhteisön kriisinkestävyyttä.

Vaikka seurakunnan tai seurakuntayhtymän alueella ei varauduttaisi valmius- tai varautumiskeskusten perustamiseen, voi seurakunta tai seurakuntayhtymä varautua häiriötilanteisiin siten, että se kykenee tukemaan omilla materiaaleillaan alueensa perustason palveluita. Tällä tavoin seurakunta voi omalta osaltaan vahvistaa yhteiskunnan kriisinkestävyyttä sen sijaan, että kuormittaisi muiden toimijoiden resursseja.

¹⁵ [Ajoneuvo- ja työkaluvarausilmoitus - ELY-keskus - Suomi.fi](#)

¹⁶ [Kansalaisen energioresilienssin turvaaminen vaatii koordinoitua](#)

4. Hallinto, talous ja digiturvallisuus

4.1. Hallintoelimet

Hallintoelimien tehtävät pyritään poikkeusoloissa hoitamaan normaalisti.

Kirkkohallitus voi poikkeusoloissa antaa määräyksiä seurakuntien ja seurakuntayhtymien väliaikaisesta hallinnosta sekä niiden omaisuuden suojelemisesta ja muista poikkeusolojen vaatimista toimenpiteistä. Kirkkohallitus voi määrätä, että kirkkovaltuuston tai yhteisen kirkkovaltuuston päätösvaltaa siirretään kirkkoneuvostolle tai yhteiselle kirkkoneuvostolle tai että kirkkoneuvoston tai seurakuntaneuvoston päätösvaltaa siirretään kirkkoherralle. Kirkkohallitus voi myös siirtää seurakuntavaalien toimittamista (KL 11:1).

Poikkeusoloissa ja normaaliolojen häiriötilanteissa Kirkkohallitus antaa ohjeita ja määräyksiä ensisijaisesti yleiskirjeellä ja kirkon verkkosivujen kautta. Kirkon keskitettyjen tietojärjestelmäpalveluiden osalta poikkeusoloihin ja normaaliolojen häiriötilanteisiin on varauduttu järjestelmäkohtaisilla valmiussuunnitelmilla, joista vastaa kirkkohallitus.

Häiriötilanteisiin saattaa liittyä tavanomaisten viestintävälineiden toimimattomuus. Viranomaisverkko *Virveen*¹⁷ liittyminen turvaa osaltaan viestinnän häiriötilanteissakin. Seurakunnissa on varauduttava toimimaan myös tilanteessa, jossa tuomiokapitulien ja keskushallinnon ohjeita ja määräyksiä ei kyetä välittämään. Tällöin yhteys paikallisiin viranomaisiin korostuu.

Seurakunnan ja seurakuntayhtymän päätöksenteko, hallinto ja johtaminen edellyttävät toimivia tietojärjestelmiä. Valmiussuunnittelun on luotava vaste tilanteisiin, joissa tietojärjestelmät eivät toimi normaalisti.

4.2. Taloushallinto

Taloushallinnon varautumisen tavoitteena on turvata taloudelliset edellytykset toiminnan jatkamiseksi normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa sekä niiden jälkeen.

Seurakunta huolehtii talous- ja henkilöstöhallintoon liittyvien asiakirjojen suojaamisesta. Varojen säilyminen ja maksuvalmiuden ylläpitäminen varmistetaan ja seurakunnan omaisuus turvataan esimerkiksi vahingonteolta tai tulipalolta. Rahoitusomaisuus sijoitetaan tuottavasti mahdollisimman vähäisellä riskillä. Lisäksi tulee ottaa huomioon, että suuret onnettomuudet voivat lisätä seurakunnan koti- tai ulkomaisen taloudellisen avustustoiminnan tarvetta.

Jos valmiustilaa kohotetaan, kirjanpidossa varaudutaan siirtymään manuaaliseen järjestelmään. Taloushallinnon toiminta varaudutaan siirtämään tarvittaessa varatiloihin tai väestönsuojeluviranomaisen osoittamiin väestönsuojelutiloihin. Kirjanpidon, palkanlaskennan ja maksuliikenteen hoitamista jatketaan kirkkohallituksen kirkkolain 11 luvun 1 §:n nojalla antamien määräysten mukaisesti.

Arkistoinnissa noudatetaan asiakirjojen suojaamisesta annettuja yleisiä ohjeita, joiden mukaan kuluvan tilivuoden ja edellisen vuoden kirjanpitoaineisto ja seurakunnan kaikki tilinpäätökset

¹⁷ [Virve - Erillisverkot](#)

kuuluvat asiakirjojen suojeluluokkaan I (suojeluluokkia käsitellään myöhemmin luvussa 4.4.). Sitä vanhempi muu kirjanpitoaineisto kuuluu suojeluluokkaan II. Kohotetussa valmiustilassa arkistoitava kirjanpitomateriaali toimitetaan asianmukaisesti varastoitavaksi ja suojattavaksi päivittäin.

4.3. Digiturvallisuus seurakuntien valmiussuunnittelussa

Digiturvallisuus tarkoittaa digitaalisen maailman turvallisuutta eli sitä, miten suojataan ihmisiä, tietoja, järjestelmiä ja laitteita erilaisilta digitaalisilta uhkilta. Se kattaa laajan kirjon asioita, kuten:

- Tietoturva, jolla suojataan tietoja luvattomalta käytöltä, muokkaukselta tai tuhoamiselta
- Kyberturvallisuus, jolla estetään verkkohyökkäyksiä, kuten haittaohjelmia, tietojenkalastelua ja palvelunestohyökkäyksiä
- Tietosuoja, jolla huolehditaan henkilötietojen käsittelystä lainmukaisesti ja eettisesti (GDPR)
- Laite- ja ohjelmistoturvallisuus, jolla varmistetaan, että laitteet ja ohjelmistot ovat päivitettyjä ja suojattuja
- Käyttäjäturvallisuus, joka ohjaa ihmisiä toimimaan turvallisesti verkossa (esimerkiksi vahvat salasanat ja varovaisuus linkkien kanssa).

Digiturvallisuus ulottuu myös digitaalisen maailman ulkopuolelle. Usein digiturvallisuuden heikoin lenkki on digitaalisia järjestelmiä käyttävä ihminen. Siksi digiturvallisuus on osa seurakuntien kaikkia toimintaa. Kyberturvallisuus puolestaan on tietoturvallisuuden osa-alue, jolla keskitytään sähköisen tietojenkäsittely-ympäristön turvallisuuteen.

Digiturvallisuus on keskeinen osa seurakuntien valmiussuunnittelua, sillä kirkon perustehtävien ja lakisääteisten yhteiskunnallisten tehtävien, kuten väestökirjanpidon ja hautaustoimen, hoitaminen edellyttää turvallista ja luotettavaa sähköisten järjestelmien käyttöä. Nykyisin lähes kaikki kirkon työ on riippuvaista toimivista tietoliikenneyhteyksistä ja digitaalisista palveluista, mikä tekee digiturvallisuudesta varautumisen kriittisen osa-alueen.

Valmiussuunnittelussa digiturvallisuus kattaa muun muassa:

- henkilötietojen ja asiakirjojen suojaamisen
- tietojärjestelmien ja taloushallinnon sekä henkilöstöhallinnon jatkuvuuden turvaamisen
- kyberuhkiin, kuten tietojenkalasteluun, haittaohjelmiin ja palvelunestohyökkäyksiin varautumisen, sekä
- vaihtoehtoisten toimintamallien suunnittelun tilanteisiin, joissa digitaaliset palvelut eivät ole käytettävissä.

Osana digiturvallisuutta on varauduttava myös sähkönjakelun ja tietoliikenneyhteyksien häiriöihin. Pitkiä sähkönjakelun häiriöitä varten on tärkeää suunnitella myös varavirtaratkaisut (USB-varavirtalähteet, aggregaatit jne.). Tilanteissa, joissa sähköä on saatavilla, mutta verkkopalvelut eivät toimi, tietokonetta voidaan käyttää ”kirjoituskoneena”. Tällöin tietokoneella voidaan tuottaa uutta sisältöä hyödyntäen siihen valmiiksi asennettuja ohjelmia ja dokumenttipohjia. Palautumissuunnitelmassa on kuvattava, miten katkoksen aikana luodut tiedot siirretään myöhemmin sähköisiin järjestelmiin.

4.3.1. Tietojärjestelmät ja asiakirjat

Kirkon hallintorakenteiden moniportaisuus vaikuttaa suoraan tietojärjestelmiin liittyvään varautumiseen. Vastuut jakautuvat eri tasoille. Kirkkohallitus vastaa koko kirkon yhteisistä valtakunnallisista järjestelmistä. IT-alueiden toiminnasta vastaavat seurakunnat huolehtivat alueellisista tietojärjestelmistä, jotka palvelevat useampaa seurakuntaa. Yksittäiset seurakunnat puolestaan vastaavat omista, vain niiden käytössä olevista järjestelmistä. Tämä rakenteellinen monitasaisuus on otettava huomioon valmiussuunnittelussa ja poikkeusoloihin varautumisessa.

Kirkon keskitettyjen tietojärjestelmäpalveluiden (esimerkiksi *Kirjuri*, *Microsoft 365* -palvelut, *Basis*, *Lukkari*, talous- ja palkkahallinto) valmiussuunnitelmat on kuvattu keskushallinnossa järjestelmäkohtaisesti. Paikallisten tietojärjestelmien valmiussuunnittelussa on syytä hyödyntää alan asiantuntijoita. Järjestelmäkokonaisuuksien ylläpito, verkot sekä kansalliset ja kansainväliset verkkopalvelut edellyttävät jo normaalioloissa varautumista häiriöihin ja laajavaikutteisiin keskeytyksiin. Järjestelmäriskien todennäköisyys ja järjestelmien yleinen haavoittuvuus lisääntyvät, kun rinnakkaisten järjestelmien lukumäärä ja sovellusrajapinnat kasvavat.

Vaste poikkeustilanteisiin rakennetaan ja toteutetaan jo normaalioloissa. Tämä tarkoittaa, että seurakunnan on varauduttava investoimaan tarvittaviin resursseihin, kuten IT-palveluiden ja laitteiden kahdentamiseen. Koko kirkon varautuminen muodostuu monista eri osista ja toimijoista. Koska järjestelmät ja toimitusketjut ovat keskenään riippuvaisia, koko kokonaisuus on vain niin vahva kuin sen heikoin lenkki.

Tietojärjestelmät kattavat kaikki tiedon tallentamiseen, siirtämiseen, kokoamiseen ja muuhun käsittelyyn käytettävät järjestelmät. Tiedon saatavuus on nykyään edellytys lähes kaikkien järjestelmien toiminnalle. Toiminta vaikeutuu, jos tietojärjestelmät eivät ole käytettävissä. Varautuminen on otettava huomioon erityisesti kriittisten palveluiden sopimuksissa.

Tietojärjestelmiin kohdistuu erityyppisiä uhkia tai niiden yhdistelmiä jo normaalioloissa. Uhkia aiheuttavat ulkopuoliset toimijat ja oma henkilöstö sekä järjestelmän tekniset virheet ja vaurioituminen. Varautumisessa tulee ottaa huomioon varsinaisten tietojärjestelmien ja tietokonelaitteiden lisäksi myös puhelimet liittymiseen, kulunvalvonta ja toimitilojen sähköiset lukitukset sekä tiedon siirtoyhteydet.

On myös tunnistettava, että kaikkiin tilanteisiin ei voida vaikuttaa paikallisesti. Esimerkiksi valtakunnallinen tietoliikennehäiriö voi estää palveluiden käytön, vaikka seurakunta ja palveluntarjoaja olisivat varautuneet asianmukaisesti. Tämän vuoksi on tärkeää suunnitella myös manuaaliset toimintamallit. Esimerkiksi tulostetut lomakkeet ja kopiaointivalmiit asiakirjat mahdollistavat tiedon keruun ja toiminnan jatkumisen palvelukatkosten aikana.

4.3.2. Jäsenrekisteri

Keskusrekisterien tehtävänä on kirkkolain ja väestötietojärjestelmälain¹⁸ (661/2009). säännösten mukaan pitää kirkonkirjoja ja huolehtia seurakunnan jäsenten osalta kirkon yhteisen jäsenrekisterin (*Kirjuri*) tietojen ylläpitoon kuuluvista tehtävistä. Seurakunnat tukevat keskusrekisteriä jäsentietojen ylläpidossa toimittamalla jäsentiedon muutokset sovitusti keskusrekisteriin.

¹⁸ Laki väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista.

Pitkäkestoisten tietoliikennekatkosten varalta on varauduttava käsittelemään tietoja manuaalisesti siihen saakka, että tietojärjestelmät ovat jälleen käytettävissä. Tämä tarkoittaa jäsentiedon rekisteröintiin ja tietojen tilaamisen käytettävien lomakkeiden pitämistä saatavilla.

Seurakunnat ovat digitoineet kattavasti perhelehdissä ja niitä vanhemmissa kirkonkirjoissa olevat tiedot *Kirjurin* digiosioon. Tämän aineiston avulla keskusrekisterit voivat luovuttaa tietoa kirkon hallussa olevasta väestökirjanpitoaineistosta valtakunnallisesti. Jos ohjeistettua väestökirjanpitoaineistoa on edelleen digitoimatta, on syytä ryhtyä toimeen niiden digitoimiseksi.

Valmiussuunnitteluun tulee sisällyttää suunnitelma materiaalin siirtämisestä tilanteissa, joissa sen säilytyspaikka ei ole enää turvallinen.

4.4. Asiakirjojen suojaaminen

Asiakirjojen suojaamisella pyritään turvaamaan kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden ja organisaation toiminnan jatkumisen kannalta välttämättömien sekä tutkimuksellisista, oikeudellisista tai taloudellisista syistä suojeltavien asiakirjojen ja tietojen säilyminen ja käytettävyys poikkeusoloissa. Asiakirjojen suojelun perusvalmius ja varautuminen tarkoittavat, että asiakirjahallintoa ja arkistotointia hoidetaan kirkkolain ja kirkkojärjestyksen edellyttämällä tavalla arkistolain säännökset huomioon ottaen ja että siinä toteutetaan julkisuuslainsäädännön edellyttämää hyvää tiedonhallintotapaa.¹⁹ Seurakunnalla on kirkkohallituksen hyväksymän mallin mukainen arkistosääntö ja arkistonmuodostussuunnitelma.

Poikkeusoloissa asiakirjojen suojelu perustuu mahdollisimman pitkälle normaaliolojen järjestelyihin. Seurakunnassa määritellään asiakirjojen suojaamistarve ja ne toimenpiteet, joihin asiakirjojen suojaamiseksi kriisitilanteissa ja poikkeusoloissa ryhdytään.

Suojeluluokat merkitään arkistonmuodostussuunnitelmaan ja arkisto- tai säilytysyksiköihin ja merkinnät havainnollistetaan värien avulla. Tämä helpottaa suojeluluokkien tunnistamista arkistotiloissa. Suojeluluokkiin I ja II kuuluvan materiaalin suojaamiseen ja siirtämiseen on oltava toimintasuunnitelma.

Suojeluluokittelun tulee kattaa myös sähköisessä muodossa olevat asiakirjat. Sähköisessä toimintaympäristössä raja tietojenkäsittelyn normaaliolojen ja poikkeusolojen varmistamistarpeiden välillä on häviämässä. Organisaation toiminnan kannalta tärkeimpien sähköisten asiakirjojen ja tietojen varmuus- ja suojakopioinnin tarve arvioidaan. Varmuuskopiot voidaan säilyttää käyttökohteessa, mutta suojakopioita tulee jo normaalioloissa säilyttää ulkopuolisessa, suojatussa säilytyspaikassa.

Kirkonkirjat ja seurakunnan arkisto on säilytettävä asianmukaisessa arkistohuoneessa turvassa tuhoutumiselta, vahingoittumiselta ja asiattomalta käytöltä (KJ 10:11). Kirkkohallituksen yleiskirjeellä 36/2003 on annettu tarkemmat ohjeet seurakuntien arkistotiloista. On tärkeää, että arkistotilat täyttävät jo normaalioloissa niille säädetyt vaatimukset, koska vaihtoehtoista arkistotilaa on usein mahdotonta osoittaa.

Valmistelut arkiston suojaamiseksi poikkeusoloja varten suoritetaan kirkkohallituksen ohjeiden mukaisesti. Asiakirjojen suojelusuunnitelman ajantasaisuus tarkistetaan määräajoin.

¹⁹ Arkistolaki (831/1994). Arkistolainsäädäntöä uudistetaan parhaillaan. Lainsäädäntömuutokset tulee ottaa huomioon valmiussuunnitelman päivityksessä.

Suunnitelma voi sisältyä valmiussuunnitelmaan tai olla sen liitteenä. Suojelusuunnitelmassa tulee olla tiedot suunnitelman toimeenpanohenkilöistä, viittaus arkistonmuodostussuunnitelmaan, josta ilmenee asiakirjojen sijoitus suojeluluokkiin, sekä käytännön toimenpiteet asiakirjojen siirtämisestä päätearkistotiloihin tai muuhun turvalliseen säilytyspaikkaan.

Evakuointisuunnitelma laaditaan, mikäli toiminnan jatkuvuuden turvaaminen ja suojaaminen ei sijoituspaikkakunnalla kaikissa poikkeusoloissa ole mahdollista.

5. Seurakuntatyö

Kirkon tehtävä ja seurakunnan perustehtävä on määritelty kirkkolaissa (KL 1:2 ja 3:1). Jumalanpalvelusten toimittamisesta ja kirkon pyhistä toimituksista on tarkempia ohjeita kirkkojärjestyksen 3 luvussa. Kirkkojärjestyksen mukaan seurakunnan tulee myös huolehtia alueellaan asuvien sielunhoidosta, kristillisestä uskosta ja elämästä sekä tarjota tilaisuus yksityisen rikkiin (KJ 3:22). Seurakunnan tulee toteuttaa tehtäväänsä kaikissa turvallisuustilanteissa.

5.1. Yleinen seurakuntatyö

Seurakunnan toimintaa ja tehtäviä ohjaavat kirkkolaki ja kirkkojärjestys. Häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa tavoitteena on seurakunnallisen toiminnan jatkaminen. Häiriötilanteet saattavat vaikuttaa työntekijöiden määrään ja heidän mahdollisuuksiinsa hoitaa tehtäviään. Kriisitilanteessa eläkepapit²⁰ voivat toimia lisäresursseina. Seurakunnan vapaaehtoistoimijoiden käyttöä tulee harvita tilanteen mukaan. Vapaaehtoisille tulee tarvittaessa järjestää koulutusta tehtäviin.

Häiriötilanteissa seurakunnan toiminnan painopiste on keskeisissä hengellisissä ja sielunhoidollisissa tehtävissä: jumalanpalvelusten toimittamisessa, ehtoollisen vietossa, kirkollisissa toimituksissa, henkilökohtaisessa sielunhoidossa ja diakonisessa avustustyössä. Seurakunnan työn tulee kohdistua erityisesti menetyksiä kokeneisiin ihmisiin, kärsiviin ja poikkeuksellisen vaikeisiin tehtäviin tai olosuhteisiin joutuneisiin ihmisiin. Edellä mainittujen lisäksi seurakunnan tai seurakuntayhtymän tulee häiriötilanteissa turvata vainajaprosessin laadukas toteutuminen.

Seurakunnissa voidaan onnettomuuden tai katastrofin tapahduttua järjestää rukoushetkiä. Kirkkoja pidetään avoimina rukousta ja hiljentymistä varten. Jos kokoontuminen ei ole mahdollista, jumalanpalveluksia ja hartausohjelmia voidaan välittää verkossa, radiossa tai televisiossa. Hiippakuntien tuomiokapitulit antavat ohjeita jumalanpalveluselämän toteuttamisesta poikkeusoloissa.

Sielunhoidon erityistyömuotojen, kuten sairaalasielunhoidon, perheneuvonnan, kirkon keskusteluavun, työpanosta joudutaan mahdollisesti kohdentamaan tilanteen mukaisesti. Koulutettuja vapaaehtoisia voidaan ottaa mukaan sielunhoitotehtäviin. Henkiseen huoltoon liittyviä kysymyksiä käsitellään ohjeistuksessa jäljempänä.

Seurakuntien ylläpitämät puhelin- ja verkkoauttamispalvelut tarjoavat apua silloin, kun henkilökohtainen tapaaminen ei ole mahdollista. Kriisin aikana keskusteluavun tarve saattaa lisääntyä

²⁰ Eläkkeellä olevat papit tulee koulutuksella pitää ajan tasalla tehtävistään häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Eläkkeellä olevien pappien yhteystietojen ylläpito on kirkkoherran tehtävä.

siinä määrin, että seurakunnan on voitava osoittaa myös muita kanavia neuvontaa ja kriisiavun antamista varten.

Toiminnan painopisteiden määrittelystä ja mahdollisesta supistamisesta häiriötilanteessa päättää kirkkoherra.

5.2. Lapsi- ja nuorisotyö

Kirkkojärjestyksen mukaan seurakunnan tulee huolehtia eri-ikäisten seurakunnan jäsenten kristillisestä kasvatuksesta ja hengellisen elämän hoitamisesta (KJ 3:18) sekä pitää rippikoulua (KJ 3:19).

Normaalioloissa seurakunnan lapsi- ja nuorisotyössä varaudutaan häiriötilanteen ja poikkeusolojen aiheuttamiin toimenpiteisiin. Seurakunta sopii kunnan, hyvinvointialueen ja järjestöjen kanssa, miten seurakunta voi tukea niitä mahdollisessa kriisitilanteessa. Kunnallisen päivähoidon viranomaisten kanssa neuvotellaan, miten seurakunnan lapsi- ja perhetyö (esimerkiksi päiväkerhotoiminta) voisi poikkeusoloissa täydentää kunnallista päivähoitoa. Erytisnuorisotyön osaaminen niin diakoniatyössä kuin sosiaali- ja lastensuojelutyössä tarjoaa monia valmiuksia toimia lasten ja nuorten tukena.

Häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa työn tulee erityisesti suuntautua menetyksiä kokeneisiin ja kärsiviin lapsiin ja nuoriin sekä heidän läheisiinsä. Koteja, kouluja, päivähoitoa ja muita laitoksia pyritään tukemaan onnettomuuden ja surun käsittelyssä. Tarvittaessa henkilöstöä siirretään toisiin tehtäviin, ja myös osa toimintatiloista voi olla poikkeuksellisessa käytössä. Lapsi- ja perhetyön henkilöstöä voidaan joutua siirtämään kunnallisen päivähoidon tueksi. Myös kunnan ja seurakunnan nuorisotyön resurssien yhteiskäyttö voi olla tarkoituksenmukaista.

Nuorisotyössä tiivistetään yhteistyötä kunnan koulu- ja nuorisotoimen kanssa. Erytisnuorisotyön mahdollisuuksia hyödynnetään ja verkostoitumista mm. sosiaali- ja lastensuojelutyön kanssa tiivistetään. Rippikoulusta pyritään huolehtimaan kaikissa oloissa. Kriisitilanteissa viestinnän monikanavaisuus korostuu. Lapset ja nuoret pitävät yhteyttä keskenään verkkokeskusteluryhmien ja sosiaalisen median kanavien välityksellä. Seurakuntien työntekijät tukevat nuoria nettiä hyödyntäen.

Työntekijät perehdytetään työhön liittyviin turvajärjestelyihin esimerkiksi ensiavun antamiseen, alkusammutuskaluston käyttöön, toimitilojen lähimpiin väestönsuojoihin ja pelastussuunnitelmiin. Heidän tulee osata ohjata ryhmiä toimimaan oikein häiriötilanteissa, kuten vaaratiedotteen, yleisen vaaramerkin tai muun uhkatilanteen aikana, sekä kohdata kriisireaktioita ja kuoleman ja surun kysymyksiä. Koulutusta ja harjoituksia voidaan järjestää yhteistyössä pelastusviranomaisten ja muiden tahojen kanssa. Suuronnettomuuksia varten laaditaan suunnitelmat tarvittavista evakuoinneista.

5.3. Diakoniatyö

Kirkkojärjestyksen mukaan seurakunnan tulee huolehtia alueellaan asuvien sielunhoidosta, kristillisestä uskosta ja elämästä sekä tarjota tilaisuus yksityiseen rippiin (KJ 3:22). Seurakunnan ja sen jäsenten tulee harjoittaa diakoniaa, jonka tarkoituksena on kristilliseen rakkauteen perustuva avun antaminen erityisesti niille, joiden hätä on suurin ja joita ei muulla tavalla auteta (KJ 3:24).

Sosiaali- ja terveystoimen kanssa laaditaan suunnitelma siitä, miten diakoniatyö täydentää sosiaali- ja terveydenhoitopalveluja poikkeusoloissa. Samoin laaditaan suunnitelmat seurakunnan toimintojen käytöstä mahdollisen suuronnettomuuden tai muiden poikkeusolojen aikana. Kunnallisten viranomaisten ja vapaaehtoisjärjestöjen kanssa tehdään suunnitelma yhteistyöstä poikkeusoloissa.

Häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa seurakunnan diakoniatyön tulee erityisesti kohdistua menetyksen kokeneisiin, erityisiin kärsimyksiin joutuneisiin ja haavoittuvassa asemassa oleviin. Sielunhoidon ja avustustoiminnan osuus diakoniatyössä tulee poikkeusoloissa entisestään vahvistumaan. Diakoniatyöntekijät osallistuvat henkisen huollon tehtäviin sen mukaan, mitä seurakunnan henkisen huollon suunnitelmassa on sovittu. Mahdollisessa evakointitilanteessa diakoniatyöntekijät voivat osallistua avustajina erikseen määrättäviin tehtäviin.

Pandemian aikana on seurattava valtakunnallisia määräyksiä ja ohjeita. Kokoontumiskiellon aikana kotikäyntien tarve lisääntyy. Jos kotikäynnit ovat mahdollisia, tulee noudattaa terveysviranomaisten antamia ohjeita tartunnalta suojautumisessa. Osalla diakoniatyöntekijöistä on sairaanhoitajakoulutus. On mahdollista, että pandemiatilanteessa heidät on tästä syystä varattu muihin terveydenhuollon tehtäviin. Jos kotikäyntityö ei ole mahdollista, puhelin- ja verkkoauttamisen merkitys korostuu. Tietoa siitä, miten seurakunnan työntekijään saa yhteyden, on annettava verkon, radion ja television välityksellä.

6. Kirkon henkinen huolto

6.1. Henkisen huollon tehtävä

Kirkon henkisen huollon tehtävänä on tarjota onnettomuuksien ja kriisien yhteydessä henkistä ja psykososiaalista tukea sitä tarvitseville. Tuki on kokonaisvaltaista, ja sen tavoitteena on edistää ihmisten selviytymistä ja toipumista traumaattisista tilanteista. Tukea voidaan antaa myös pelastustyöhön osallistuville viranomaisille ja muille auttamistyöhön osallistuville, kuten järjestöjen vapaaehtoisille.

6.2. Henkisen huollon toimijat

Kirkon henkinen huolto voidaan jakaa kahteen osa-alueeseen: alueellisiin HeHu-yhteistyöryhmiin²¹ ja seurakuntien omaan kriisityöhön. Alueelliset HeHu-yhteistyöryhmät toimivat viranomaisten apuna psykososiaalisen tuen tehtävissä. Ensivaiheen psykososiaalista tukea hyvinvointialueella koordinoiva sosiaali- ja kriisipäivystys voi hälyttää nämä valmiusryhmät tuekseen onnettomuus- ja häiriötilanteessa. Ryhmät toimivat tällöin viranomaisten ohjauksessa ja osana muuta tukiverkostoa. Seurakuntien omaa kriisityötä taas tehdään kirkkoherran johdolla. Tämä voi sisältää

²¹ Uusin Henkisen Huollon toimintaohje seurakunnille on vuodelta 2024. [Henkisen-Huollon-toimintaohje-seurakunnille-2024.pdf](#)

hengellistä ja diakonista tukea yhteisöllisissä tai paikallisissa kriiseissä ilman viranomaislähtöistä hälytystä.

HeHu-ryhmien jäsenet ovat kirkon työntekijöitä – esimerkiksi pappeja, diakoniatyöntekijöitä ja nuorisotyönohjaajia –, jotka on koulutettu psykososiaalisen tuen tehtäviin. Viranomaisyhteistyöhön osallistuminen on osa heidän virkatehtäviään.

HeHu-ryhmien organisointi on osa valmiussuunnittelua, josta vastuu on seurakunnilla ja seurakuntayhtymillä sekä rovastikunnilla ja tuomiokapitulilla. Hiippakunnan henkisen huollon kokonaisuus suunnitellaan ja muokataan tuomiokapitulin johdolla yhteensopivaksi hyvinvointialueiden rakenteiden ja toimintojen kanssa. Luotu yhteistoimintamalli kirjataan HeHu-alueen seurakuntien valmiussuunnitelmiin. Tuomiokapitulin tehtävä on koordinoida toimintaohjeiston laatimista yhdessä seurakuntien kanssa. Jokainen seurakunta päättää omien työntekijöidensä nimeämisestä toimintaan, jota koordinoidaan alueellisesti.

Seurakunnan tarjoama henkinen huolto sisältää läsnäoloa, kohtaamista ja turvallisten tilojen tarjoamista sekä kristillisen tuen mahdollisuuksia, kuten hiljentymishetkiä ja surutilaisuuksia. Tarpeen mukaan järjestettävät suruhartaudet ja hiljaiset hetket sekä mahdollisuus tulla kirkkoon koordinoidaan ja niistä viestitään yhteistyössä viranomaisten kanssa.

Seurakuntien tehtävänä on ylläpitää yhteyksiä alueensa viranomaisiin ja järjestöihin, ylläpitää ajantasaista tilannekuvaa sekä varautua toimintaan häiriö- ja kriisitilanteissa. Valmiussuunnitelman liitteeseen kirjataan tiedot HeHu-ryhmän jäsenistä ja yhteystiedoista.

Kirkon keskusteluavun kautta useat seurakunnat ja seurakuntayhtymät tarjoavat valtakunnallisesti henkistä tukea sen tarpeessa oleville puhelimitse ja verkossa. Tarvittaessa seurakunnat voivat tarjota paikallista keskusteluapua. Tilanteen mukaan voidaan liittyä muiden toimijoiden puhelin- ja verkkopalveluihin. Näistä järjestelyistä sovitaan näiden toimijoiden kanssa, kun valmiussuunnitelmaa laaditaan.

Sairaalasielunhoito antaa keskusteluapua ja muita sielunhoidollisia palveluja sairaaloissa ja muissa terveydenhuollon toimintayksiköissä.

Kirkon perheneuvonnan tehtävänä on sielunhoidon ja terapeuttisen keskustelun avulla tukea ja auttaa parisuhteen ja perheen ongelmassa sekä elämän kriisitilanteissa.

Suurissa seurakuntayhtymissä ja seurakunnissa voi olla jatkuvassa päivystysvalmiudessa kuolinviestipäivystystä varten henkilö, joka poliisin kutsuessa lähtee poliisin mukaan viemään viestiä äkillisestä kuolemantapauksesta vainajan omaisille. Päivystysvuorolista toimitetaan säännöllisesti poliisilaitokselle ja valmiuspäällikölle. Tilanteen vaatiessa kuolinviestipäivystystä vahvennetaan. Kuolinviestipäivystäjät ovat henkisen huollon ammattilaisia. Valmiussuunnitelman liitteenä on luettelo kuolinviestipäivystykseen sitoutuneista työntekijöistä yhteystietoineen.

7. Hautaustoimen varautuminen

7.1. Vainajien huoltoa koskevat säännökset ja yhteistoiminta

Vainajien hautaaminen on hautaustoimilailla²² evankelis-luterilaiselle kirkolle uskottu yhteiskunnallinen palvelutehtävä, jonka hoitamiseen kirkon tulee varautua kaikissa oloissa. Hautaustoimilaki velvoittaa seurakunnat pitämään yleisiä hautausmaita. Lain keskeisiä lähtökohtia ovat arvokkuuden ja kunnioittavuuden vaatimusten täyttyminen ruumiin ja tuhkan käsittelyssä ja hautausmaan hoidossa sekä vainajan katsomuksen kunnioittaminen.

YTS 2025:n mukaisesti evankelis-luterilaisen kirkon seurakunnat varautuvat hautaustoimen tehtävien hoitamiseen kaikissa turvallisuustilanteissa.²³

Vainajaprosessi toteutuu aina useiden toimijoiden yhteistoimintaketjuna. Yhteistyö on tärkeää normaalioloissa tavanomaisen vainajaketjun toteuttamiseksi laadukkaasti. Hautaukseen liittyvä varautuminen (niin sanottu vainajien huolto) ja sen toteuttaminen häiriötilanteissa tai yhteiskunnan toimintaa uhkaavissa kriiseissä edellyttää yhteistyötä. Tähän yhteistyöhön osallistuu suuri määrä toimijoita, kuten poliisilaitos, pelastuslaitos, puolustusvoimat, hyvinvointialue, kunta, seurakunnat ja hautaustoimistot. Seurakunnat tai seurakuntayhtymät eivät voi varautua vainajien huoltoon ilman muita alueellisia toimijoita.

7.2. Hautaustoimen varautuminen

Johtuen vainajaprosessin moniviranomaisuudesta on seurakuntien ja seurakuntayhtymien pyrittävä säännölliseen yhteistyöhön alueen muiden viranomaisten kanssa normaalioloissa.

Seurakunta ja/tai seurakuntayhtymä voi hautaustoimen varautumista varten perustaa tai ylläpitää alueellista yhteistyöryhmää vainajahuollon toteuttamiseksi muiden alueen viranomaisten kanssa. Yhteistyöryhmän työ voi toteutua myös muun alueellisen varautumis- ja valmiusyhteistyön yhteydessä. Yhteistyöryhmään on hyvä kutsua kaikki alueelliset toimijat, joita tarvitaan moniuhritilanteisiin varauduttaessa. Ryhmän jäseninä voivat olla esimerkiksi poliisi, pelastuslaitos, hyvinvointialue, kunta, SPR ja hautaustoimisto.

Alueellisessa yhteistyöryhmässä voidaan kartoittaa alueellisen sopimisen tarve vainajaketjun toteuttamiseksi ja turvaamiseksi erilaisissa häiriötilanteissa ja yhteiskunnan toimintaa uhkaavissa kriiseissä. Sopimukset voivat koskea muun muassa kiinteistöjen käyttöä riittävän kylmiötilan turvaamiseksi tai riittävän kuljetuskapasiteetin varmistamiseksi. Sopimuksia laadittaessa on syytä varmistaa, että muilla viranomaisilla (esimerkiksi puolustusvoimilla) ei ole päällekkäisiä sopimuksia tarvittaviin tiloihin.

Alueellisen yhteistyöryhmän tulee olla tietoinen, mikä on alueellinen toimintakyky vainajaprosessin ylläpitämiseksi normaaliaikana sekä tunnistaa mahdolliset heikkoudet. Tämän lisäksi on hyvä

²² Hautaustoimilaki 457/2003 ja 1451/2009.

²³ YTS 2025, s. 138.

luoda ennusteita ja suunnitelmia, millaisia toimenpiteitä vaaditaan, jos vainajien määrä lisääntyy poikkeavasti.

Seurakunnan ja seurakuntayhtymän tulee itse varata riittävä hautaustoimesta vastaava henkilöstö, sekä pappeja että muuta henkilökuntaa, tehtävästä suoriutumiseen. Henkilövaraus tulee ilmoittaa sotilasviranomaiselle (aluetoimistoon).²⁴ Työntekijä määrittelee, ketkä ovat vainajaproessin kannalta kriittisiä henkilöitä. Henkilövaraamiseen ei tarvita henkilön omaa suostumusta, vaan kirkkoherra tai seurakuntayhtymän johtaja tekee varausesityksen. Puolustusvoimien aluetoimisto arvioi, onko henkilö varattavissa hautaustoimen turvaamiseksi.

Henkilöstöä vahvistetaan tilanteen mukaan normaaliolojen häiriötilanteissa tai yhteiskunnan toimintaa uhkaavissa kriiseissä. Vahvistuksia voidaan osoittaa hautaustoimen omasta henkilöstöstä muuttamalla sisäistä tehtäväjakoa tai käyttämällä seurakunnan tai seurakuntayhtymän muuta henkilöstöä.

Vainajien huoltoon voidaan kouluttaa lisähenkilöitä myös vapaaehtoisista, jotka voivat toimia esimerkiksi opastustehtävissä, tukihenkilöinä tai erilaisissa käytännön tehtävissä vakinaisen henkilökunnan lisäksi. Lisähenkilöstön koulutuksessa kiinnitetään huomiota omaisten kohtaamisen henkisiin ja hengellisiin kysymyksiin.

Henkilöstövarausten ohella varautumiseen liittyy työkoneiden, polttoaineen sekä toimi- ja säilytystilojen, etenkin kylmäsäilytystilojen, riittävyyden varmistaminen. Seurakunnilla ja seurakuntayhtymillä tulee olla suunnitelmat kylmäsäilytystilojen riittävään lisäämiseen tilanteen niin vaatiessa.

Hautaustoimen ulkoistaneiden seurakuntien tulee sopimusmenettelyin huolehtia siitä, että hautaustoimea toteuttavien yritysten henkilö- ja konevaraukset on suunniteltu siten, että ne varmistavat hautaustoimen toteutumisen myös poikkeusoloissa.²⁵

Seurakunnan hautausmaan vapaan hautausalueen määrä käy ilmi seurakunnan hautakirjasta. Jotta puolustusvoimat ja seurakunnat voivat poikkeusoloissa yhteisvoimin turvata vainajien ja kaatuneiden huollon asianmukaisen toteutuksen, tulee puolustusvoimilla olla tieto seurakunnan hautausmaista ja niiden arvioidusta vapaiden hautausmaiden lukumäärästä sekä käytössä olevista vainajien säilytystiloista ja niiden arvioidusta säilytyskapasiteetista. Tiedot sekä niissä tapahtuneet muutokset ilmoitetaan sotilasviranomaisille (aluetoimistoon) henkilövarausten tekemisen yhteydessä.

Seurakunnan hautausmaalla tulee olla alue, joka pidetään varattuna suuronnettomuuden sekä poikkeusolojen aiheuttamaan tarpeeseen. Yhteistyössä kunnan viranomaisten kanssa voidaan lisäksi sopia aluevarauksista uuden hautausmaan perustamiseksi tarvittaessa. Hautausmaan perustamisessa on otettava huomioon vedenottamoiden ja pohjavesialueiden sijainti.

7.3. Kaatuneiden huolto

Kaatuneiden sotilaiden huollosta Suomessa vastaa puolustusvoimat yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa. Kaatuneeksi katsotaan poikkeusoloissa puolustusvoimien palveluksessa kuolleet henkilöt.

²⁴ Katso luku 3.1.

²⁵ Mallilauseita sopimuksiin löytyy Huoltovarmuuskeskuksen verkkosivuilta <https://www.huoltovarmuuskeskus.fi/sopiva/>

Poikkeusolojen osalta puolustusvoimissa varaudutaan antamaan erillisohjeita, jotka perustuvat valmiuslain toimivaltuuksiin. Pääesikunta vastaa kaatuneiden huoltoon liittyvien teologisten erityiskysymysten selvittämisestä sekä yhteistyöstä evankelis-luterilaisen kirkon ja ortodoksisen kirkkokunnan, rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien ja viranomaisten kanssa valtakunnan tasolla.

Poikkeusoloissa kaatuneet (vainajat) pyritään evakuoimaan ja hautaamaan omaisten ja vainajan toivomusten mukaiseen kotiseudun hautausmaahan. Hautausjärjestelyistä sekä siihen liittyen mahdollisesta tuhkaamisesta vastaavat hautausvoimilain mukaisesti ensisijaisesti omaiset tai vainajan toivoma henkilö, toissijaisesti kunnat. Poikkeusoloissa hautausjärjestelyistä voi vastata myös puolustusvoimat.

Valtiokonttori päättää kaatuneiden huoltoon liittyvistä hautauskustannuksista sekä mahdollisista hautausavustuksista.

Seurakuntien valmiussuunnitelmiin sisältyvät vara-alueet hautausmaille normaaliolojen häiriötilanteita, kuten suuronnettomuuksia, ja poikkeusoloja varten. Niitä tilanteita varten, joissa ei ole edellytyksiä kaatuneiden evakuointiin kotiseudulle, varaudutaan heidät hautaamaan sotilashautausmaihin. Sotilashautausmaalla tarkoitetaan seurakunnan tai seurakuntayhtymän hautausmaan osaa, jota puolustusvoimat sopimusperusteisesti käyttää tunnistettujen tai tuntemattomien kaatuneiden hautaamiseen.

Sotilashautausmaata ei perusteta erikseen, vaan se kuuluu jo olemassa olevaan ja perustettuun hautausmaahan ja voidaan sopimuksen pohjalta ja sen määrittelemällä tavalla ottaa tarvittaessa käyttöön. Jos hautausmaata, jonka osa sotilashautausmaa on, ei ole vihitty, se voidaan erikseen sovitusti vihkiä, ennen kuin sitä ryhdytään käyttämään.

Hautausvoimilain perusteella hautaamisessa pyritään aina pysyvään järjestelyyn.

Sotilashautausmaalle haudatut vainajat (ruumiit tai tuhkat) saadaan lain mukaan siirtää erityisen painavista syistä aluehallintoviraston luvalla toiseen hautaan esimerkiksi kotiseudulle. Terveysturvallisuuden sekä -asetuksen mukaan haudattujen ruumiiden myöhempi siirtäminen edellyttää myös kunnan terveydensuojeluviranomaisten luvan saamista sekä viranomaisten edustajan läsnäoloa siirron tapahtuessa. Hautausvoimilain mukaan sodissa tai muissa vastaavissa olosuhteissa kuolleiden hautaamisessa voidaan poiketa lain säännöksistä, jos olosuhteet sitä välttämättä edellyttävät.

Puolustusvoimien logistiikkalaitos laatii normaalioloissa sopimukset poikkeusoloja varten sotilashautausmaasta seurakuntien tai seurakuntayhtymien kanssa, jotka ovat lailla velvoitettuja yleisten hautausmaiden ylläpitämiseen. Seurakunta tai seurakuntayhtymä huolehtii siitä, että hautausmaan tietyn alueen varaaminen ja sopiminen käyttötarkoitukseltaan sotilashautausmaaksi tulee asianmukaisesti merkityksi seurakunnan tai seurakuntayhtymän hautausvoimen ohjesääntöön sekä kyseisen hautausmaan hautausmaakaavaan ja hautausmaan käyttösuunnitelmaan.

Puolustusvoimissa voidaan poikkeusoloissa joutua hautaamaan kaatuneita sotilaita kenttähautoihin erikseen ohjeistettusti. Tällöin lähtökohtana on, että:

- vainajia ei siunata hautaamisen yhteydessä
- hautaaminen on väliaikainen ratkaisu
- haudoista laaditaan kenttähautaseloste ja
- vainajat varaudutaan siirtämään myöhemmin varsinaisiin hautoihin seurakunnan hautausmaalle.

8. Kirkko, seurakunnan kiinteistöt ja rakennussuojelu

8.1. Kiinteistötoimen varautuminen

Kiinteistötoimi turvaa omalta osaltaan edellytykset seurakunnan toiminnalle ja hallinnolle. Kiinteistötoimen varautumisen perustana ovat normaaliolojen suojelujärjestelyt.

Omatoiminen varautuminen on onnettomuuksia ehkäisevää turvallisuussuunnittelua, jonka tarkoituksena on henkilöiden ja omaisuuden sekä ympäristön suojaaminen vaaratilanteissa sekä varautuminen sellaisiin pelastustoimenpiteisiin, joihin omatoimisesti kyetään. Pelastuslaki määrää, että rakennuksen omistaja ja haltija, teollisuus- ja liiketoiminnan harjoittaja, virasto, laitos ja muu yhteisö on velvollinen ehkäisemään vaaratilanteiden syntymistä, varautumaan henkilöiden, omaisuuden ja ympäristön suojaamiseen vaaratilanteissa sekä varautumaan omatoimisiin pelastustoimenpiteisiin. Varautumiseen kuuluvat siten kiinteistöturvallisuus, palo-, murto- ja rikosturvallisuus sekä kulunvalvonta, valmiushenkilöstön koulutus, ensiapuvalmiuksien ylläpitäminen ja suojelutehtäviin perehdyttäminen.

Kiinteistöjen pelastussuunnitelmissa annetaan toimenpideohjeet onnettomuustilanteissa toimimista varten. Kutakin kiinteistöä varten on oma pelastussuunnitelmansa ja oma valmiusorganisaationsa. Pelastussuunnitelmat tarkastetaan vuosittain. Kohteet, joihin on laadittava pelastussuunnitelma, on lueteltu pelastustoimesta annetun asetuksen 1 §:ssä.²⁶

Poikkeusoloja varten laaditaan kiinteistötoimen valmiussuunnitelma (katso liite A:n liite 6), jossa yksilöidään seurakunnan kaikki toimitilat ja niiden käyttötarkoitus poikkeusoloissa. Suunnitelmaan sisältyy luettelo seurakunnan kiinteistöissä olevista kiinteistökohtaisista väestönsuojista. Lisäksi siinä määritellään esimerkiksi se, minkä kiinteistöjen lämmittäminen poikkeusoloissa lopetetaan, jos lämmityspolttoainetilanne sitä edellyttää, sekä pitkäkestoisten sähkökatkosten varalta tehtävät toimenpiteet vesijohtoverkoston ja teknisten laitteiden suojaamiseksi.

8.2. Tilojen luovuttaminen muuhun kuin seurakunnalliseen käyttöön

Seurakunnat voivat suuronnettomuuden tai poikkeusolojen yhteydessä joutua luovuttamaan käyttössään olevia kiinteistöjä tilapäisesti muuhun käyttöön, esimerkiksi evakuoitujen majoittamiseen ja ruokailuun. Kiinteistötoimen valmiussuunnitelmaan tehdään kirjaus tällaista tilannetta varten.

Kiinteistötoimen valmiussuunnittelussa tulee ottaa huomioon myös laajamittaisen maahantulon vaikutukset esimerkiksi leirikeskusten tai muiden tilojen käyttöön. Muita seurakunnan kiinteistöjen käyttöön vaikuttavia normaaliolojen häiriötilanteita ovat esimerkiksi pandemia ja talvella sattuva laajamittainen sähkökatkos.

Kunnallisten viranomaisten kanssa sovitaan niistä seurakunnan tiloista, joita kunta tarvitsee käyttöönsä poikkeusoloissa. Leirikeskusten tiloja voidaan käyttää tilapäissairaaloina tai tilapäismajoituksena esimerkiksi onnettomuudessa kadonneiden tai menehtyneiden omaisille tai asuntonsa

²⁶ Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta 407/2011.

menettäneille. Seurakunta huolehtii, että leirikeskuksissa toimivalla henkilökunnalla on riittävästi osaamista ja valmiuksia toimia häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

Laajamittaisen maahantulon yhteydessä saattaa ilmetä väliaikaismajoituksen tarvetta. Väliaikaismajoituksen tulee tarjota ihmisille suojaa, ravinto, saniteettitilat ja turva. Sopimus väliaikaismajoituksen järjestämisestä tehdään Maahanmuuttoviraston kanssa. Seurakunta voi hoitaa osan väliaikaismajoituksen edellyttämistä palveluista ostopalveluna. Maahanmuuttovirasto on velvollinen kattamaan toiminnasta aiheutuvat taloudelliset kulut. Väliaikaismajoituksen suunnitelma ja sen edellyttämä koulutus on hyvä laatia ja toteuttaa yhteistyössä Suomen Punaisen Ristin kanssa.

Seurakunnan kirkolliset rakennukset on määritelty kirkkolaissa (KL 3:21). Niitä ovat kirkot ja kello-tapulit, siunaus- ja hautakappelit sekä hautausmaalla olevat niihin rinnastettavat rakennukset. Kirkkojärjestyksen mukaan (KJ 3:53) kirkkoa saa käyttää vain sen pyhyyteen soveltuviin tarkoituksiin. Kirkon käyttämisestä päättävät kirkkoherra ja kirkkoneuvosto tai seurakuntaneuvosto yhdessä. Kirkkoherralla on velvollisuus valvoa kirkon käyttöä.

8.3. Kiinteistöjen ja irtaimiston suojelu²⁷

Kirkolliset rakennukset sekä niiden esineistö ja taide ovat merkittävä osa maamme kansallisesti arvokasta kulttuuriomaisuutta ja -perintöä. Kulttuuriomaisuuden säilyminen tulee varmistaa kaikissa turvallisuustilanteissa.

Ennen vuotta 1917 rakennettu kirkollinen rakennus on lain nojalla suojeltu (KL 3:22). Kirkkohallitus voi määrätä myös tätä nuoremman kirkollisen rakennuksen suojeltavaksi tietyin edellytyksin. Rakennuksen suojelu käsittää myös sen kiinteän sisustuksen, siihen liittyvät maalaukset ja taideteokset sekä rakennuksen piha-alueen. Kirkkojärjestyksessä määrätään, että seurakunnan on erityisellä huolella hoidettava omistamaansa tai hallitsemaansa kulttuurihistoriallisesti arvokasta omaisuutta ja esineistöä (KJ 3:61).

Kulttuuriperinnön suojelu tukee osaltaan ihmisten henkisen hyvinvoinnin säilyttämistä ja osallisuutta yhteiskuntaan sekä varmistaa oikeuden omaan kulttuuriin. Suojelulla vahvistetaan yhteiskunnan henkistä kriisinkestävyttä. Kulttuuriomaisuuden suojelussa korostuvat varautuminen kulttuuriperinnön turvallisiin säilytysolosuhteisiin, suunnitelmat kulttuuriomaisuuden siirtojen varalta sekä kulttuuriperinnön digitaalinen dokumentointi. Kulttuuriperintötietovarannot ja muu kulttuuriomaisuus turvaavat kansakunnan muistin, joka ei ole palautettavissa kerran kadottuaan.²⁸

Kansainvälisen Geneven sopimuksen (1949) ensimmäisellä lisäpöytäkirjalla (1977) rajoitetaan oikeutta hävittää siviiliväestön henkiinjäämiselle tärkeää omaisuutta. Suojelu ulottuu myös rakennuksiin. Punainen risti ja punainen puolikuu ovat suojamerkkejä, joiden loukkaamattomuutta tulee kunnioittaa. Suojamerkeillä varustetut rakennukset eivät saa millään tavoin ottaa osaa taisteluihin. *Haagin sopimus eli Unescon yleissopimus kulttuuriomaisuuden suojelusta aseellisen selkkauksen sattuessa* (1954) suojelee kulttuurisesti tai historiallisesti merkittäviä paikkoja ja kohteita hyökkäykseltä, väärinkäytöltä tai turmelemiselta sodan aikana. Kulttuuriomaisuus voidaan

²⁷ Tutustu myös museoviraston varautumisohjeisiin [Varautumisohjeet - Museovirasto](#) sekä julkaisuun Arvoesineistön hoito seurakunnassa (Suomen ev.lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2009: 4).

²⁸ YTS 2025, s.136.

tunnistamisen helpottamiseksi varustaa selvästi erottuvalla määräysten mukaisella tunnusmerkillä (Sininen kilpi).

Edellä mainituista sopimuksista huolimatta seurakunnan tulee itse suojata kulttuuriomaisuutensa. Tarvittaessa kulttuuriomaisuus suojataan siirtämällä se turvaan. Seurakunnat vastaavat käytössään olevien tilojen irtaimiston suojelusta, evakuointisuunnitelmasta ja evakuoinnista. Viranomaisten toimeenpanemat evakuoinnit toteutetaan yhteistyössä väestönsuojeluviranomaisten kanssa.

Seurakuntien tulee varmistaa, että niiden rakennusperintöä ja irtainta kulttuuriomaisuutta koskeva paikka- ja ominaisuustieto (*Basis*-kohde- ja esinerekisteri) on ajantasaista, saatavilla ja tarvittaessa jaettavissa eri tahoille. Esineistön ja taiteen osalta suojaustoimenpiteiden suunnittelu ja esineiden pelastusluokan määrittely pohjautuvat seurakunnan kulttuurihistoriallisesti arvokkaan esineistön kattavaan inventointiin ja *Basis*-esinerekisteriin tallennettuihin inventointitietoihin.

Tilanteessa, jossa rakennus tai sen osa on uhattuna, esineistö ja taide siirretään turvaan pelastussuunnitelmassa määritellyn pelastusluokan mukaisessa järjestyksessä. Seurakunnan tulee itse huolehtia tilojen hankkimisesta. Mahdollisia yhteistyötahoja voivat olla kunnan viranomaiset (pelastustoimi ja kunnan kiinteistöistä vastaavat) ja alueelliset vastuumuseot. Osa esineistöä ja taiteesta voidaan suojata paikoilleen.

Vähintään pelastusluokkaan 1 määritellyistä esineistä tulisi täyttää priorisointikortti (liite B), joka auttaa evakuoinnin ja suojelun suunnittelussa. Kortti sisältää tietoa esineen sijainnista, käsitteystä ja suojelutarpeista.

9. Väestönsuojelu sekä väestön ja toimintojen evakuointi

9.1. Väestönsuojelu²⁹

Väestönsuojelu on laaja kokonaisuus, jossa viranomaiset varautuvat väestön suojaamiseen poikkeusoloissa eri toimenpitein.

Väestönsuojelun suunnittelu ja varautuminen on osa kaikkien viranomaisten tehtäviä. Viranomaiset kouluttavat ja varaavat henkilöstöä poikkeusolojen tehtäviin sekä huolehtivat johtamis-, valvonta- ja hälytysjärjestelmien rakentamisesta ja ylläpidosta. Väestöä varaudutaan suojaamaan asevaikutuksilta muun muassa väestönsuojien ja evakuointien avulla.

Väestönsuojelun kansainvälinen tunnus on oranssinvärillä pohjalla oleva tasasivuinen sininen kolmio. Väestönsuojat merkitään tällä tunnuksella.

Alueen pelastustoimi asettaa väestönsuojelun yhteistyöryhmän. Alueellinen yhteistyöryhmä sovitaa yhteen pelastustoimen viranomaisten ja muiden alueen viranomaisten vastuulla olevia väestönsuojeluun varautumisen tehtäviä ja suunnitelmia.³⁰

²⁹ [Väestönsuojelu | Pelastustoimi](#)

³⁰ [Asetuksella täsmennetään väestönsuojeluun varautumisen yhteistyötä hyvinvointialueilla - Sisäministeriö](#)

9.2. Väestön evakuointi

Evakuointi on yksi väestön suojaamiskeinoista. Useissa tilanteissa ensisijainen vaihtoehto kuitenkin on suojata väestö vakinaisilla asuinsijoillaan käyttäen tarvittaessa väestönsuojia. Väestön evakuoinnilla tarkoitetaan viranomaisten johdolla tapahtuvaa väestön tai sen osan siirtämistä vaaran uhkaamalta alueelta turvallisemmalle alueelle. Evakuoinnit suunnitellaan sekä normaali- että poikkeusoloja varten. Velvoitteet sisältyvät pelastuslakiin, valtioneuvoston asetukseen pelastustoimesta, valmiuslakiin ja kunkin toimialan omiin säädöksiin. Evakuointi toteutetaan hyvinvointi-alueen pelastusviranomaisten johdolla. Pelastusviranomaiset tekevät yhteistyötä muiden viranomaisten, kunnan, kolmannen sektorin ja joissain tapauksissa Puolustusvoimien kanssa.

Väestöä voidaan evakuoida kunnan sisällä, kunnasta pois ja kuntaan. Normaalioloissa väestöä voidaan joutua evakuoimaan esimerkiksi tulipalon, räjähdysonnettomuuden, myrkkyonnettomuuden tai pitkäaikaisen sähkö-, vesi- tai lämpökatkon takia. Jokaisen kunnan on tarvittaessa pystyttävä ottamaan vastaan väestöä ja osoittamaan heille majoituspaikat. Huolto toteutetaan sosiaali- ja terveystoimen valmiussuunnitelman mukaisesti. Evakuoinneista poikkeusoloissa kertoo tarkemmin Sisäministeriön vuonna 2024 julkaisema *Evakuointien suunnittelu- ja toimeenpano-ohje*.³¹

Kodittomien ja hädänalaisten auttaminen on tärkeä osa kristillisen palvelun perinnettä. Seurakunnat tukevat evakuointeja omien voimavarojensa mukaisesti esimerkiksi sijoittamalla evakuoituja omiin kiinteistöihinsä tai osallistumalla väestön evakuointiin pitämällä väestökirjanpitoa evakuoituista henkilöistä. Vastuu evakuointivalmiudesta kuuluu seurakunnassa ensisijaisesti diakoniatyölle. Seurakunnan vastuut ja varautumisjärjestelyt määritellään yhdessä kunnan viranomaisten kanssa. Valmiussuunnittelussa tulee ottaa huomioon muun muassa leirikeskusten majoituskapasiteetti.

9.3. Omien toimintojen evakuointi

Seurakunta voi häiriötilanteissa tai poikkeusoloissa joutua siirtämään omat palvelunsa ja materiaalinsa väistötiloihin. Evakuointipäätökset tehdään pelastusviranomaisten kanssa käytävien neuvottelujen perusteella uhkakuvan mukaisesti.

Valmiussuunnitelmassa määritetään varapaikat seurakunnan toiminnoille.

10. Viestintä

Seurakuntaa koskevasta tiedotusveloitteesta säädetään kirkkolaissa (KL 3:3 §) seuraavasti:

Seurakunnan jäsenille on sopivin tavoin annettava riittävät tiedot yleistä mielenkiintoa herättävistä vireillä olevista seurakunnan ja seurakuntayhtymän asioista, niitä

³¹ [Evakuointien suunnittelu- ja toimeenpano-ohje : Väestön siirtäminen poikkeusoloissa](#)

koskevista suunnitelmista, asioiden käsittelystä ja tehdyistä ratkaisuista. Seurakunnan on tiedotettava, millä tavoin päätösten valmisteluun voi osallistua ja vaikuttaa.

Kirkkoneuvosto johtaa seurakunnan viestintää. (KL 3:10 §)

Seurakunnan tulee hoitaa tiedotusvelvoitettaan kaikissa olosuhteissa niin, että seurakuntalaisilla on tieto seurakunnan toiminnasta, kuten jumalanpalveluksista, kirkollisista toimituksista ja kirkonkirjojenpitoon vaikuttavista asioista. Seurakunnan sisäiseen tiedotukseen kuuluu tiedottaminen työntekijöille ja luottamushenkilöille. Julkiseen tiedotustehtävään kuuluu uutis- ja tiedotuspalvelu tiedotusvälineille. Lisäksi seurakunnassa on varauduttava siihen, että poikkeusoloissa seurakunnan alueella oleskelee esimerkiksi evakuoituja henkilöitä ja että heillä on omia tietotarpeita.

Häiriötilanteissa edellytetään nopeaa reagointia ja tavallista tehokkaampaa viestintää. Kansalaisten tiedontarve on tavallista suurempi, ja tehokkaalla viestinnällä kriisin laajenemista voidaan ehkäistä tai kriisin vaikutuksia hillitä. Viestinnän tavoitteena on antaa tilanteesta oikea ja ajantasainen kuva sekä asianosaisille että julkisuuteen, henkilökunnalle ja luottamushenkilöille. Viestintä tukee seurakunnan toiminnan edellytysten ylläpitämistä ja toiminnan jatkumista.

Häiriö- ja onnettomuustilanteessa tiedottamisen hoitaa toiminnasta vastaava viranomainen. Seurakunnan puolesta tiedotusvälineisiin on yhteydessä sovitusti kirkkoherra tai viestijä. Tiedottamisella tarkoitetaan kriisiviestinnässä tiedottamista yleisölle ja oman organisaation henkilöstölle mutta ei tilanneorganisaation eri toimijoiden välistä tiedonkulkua. Tiedottaminen tukee johtamista häiriötilanteessa. Samalla se liittyy henkiseen huoltoon, sillä asiallisella tiedottamisella vaikutetaan yleiseen ilmapiiriin ja yleisön mielialoihin.

Kriisitiedottamisessa on pyrittävä läheiseen yhteistyöhön muiden muassa pelastuslaitoksen ja poliisin tilannejohdon, kunnan tiedotuksesta vastaavien, henkisen huollon toimijoiden, kirkon viestinnän ja hiippakunnan tuomiokapitulin kanssa. Seurakunnat tiedottavat oma-aloitteisesti vain omista toimistaan. Kaikessa tiedottamisessa suojellaan yksityishenkilöiden yksityisyyttä. Asianosaisten tietoja ei anneta julkisuuteen.

Häiriötilanteissa kirkkoon ja sen edustajiin kohdistuu odotuksia, jotka koskevat tulkin ja merkityksen antamista tapahtuneelle, surun ja epävarmuuden käsittelyä ja pukemista sanoiksi sekä ennen kaikkea kristillisen toivon tuomista tilanteeseen. Laajoille kansalaispiireille kirkon viestit välittyvät näissä tilanteissa pääosin tiedotusvälineiden kautta. Sen vuoksi on varmistettava, että yhteistyö median kanssa toimii sujuvasti.

Seurakunta vastaa omalta osaltaan tilannearvioista ja tehtävänjaosta sekä arvioi kriisin laajuuden ja tarpeelliset toimet. Kriisiviestintää varten laaditaan seurakunnassa erillinen viestintäsuunnitelma, joka sisältää välttämättömät toimenpiteet ja yhdyshenkilöt yhteystietoineen kriisin varalta. Keskeisistä vastuuhenkilöistä välitetään kootusti tiedot hiippakunnan tuomiokapituliin ja kirkon viestinnän kriisiviestintään. Kriisiviestintäorganisaation koolle kutsumista ja viranomaisten ja tiedotusvälineiden informoimista varten osaksi viestintäsuunnitelmaa laaditaan hälytystaulukko.

Kriisiviestintää koskevat ohjeet ovat kirkon viestinnän verkkopalvelussa.³²

³² [Kirkon kriisiviestintäohje](#)

11. Valmiussuunnitelman ylläpito ja henkilöstön koulutus

11.1. Suunnitelman hyväksyminen ja päivittäminen

Valmiussuunnitelma tulee päivittää tarvittaessa, kuitenkin vähintään kahden vuoden välein. Päivittysprosessista vastaa kirkkoherra. Valmiussuunnitelman yleisen osan (katso liite A) hyväksyy seurakunnissa kirkkoneuvosto ja seurakuntayhtymissä yhteinen kirkkoneuvosto. Tekniset muutokset suunnitelmaan tekee valmiuspäällikkö.

Valmiussuunnitelman liitteissä käsitellään operatiivisia valmiusjärjestelyjä, joita ei ole tarpeen käsitellä kirkkoneuvostossa tai yhteisessä kirkkoneuvostossa.

Erillissuunnitelmien tarve arvioidaan seurakuntaakohtaisesti. Tämän asiakirjan liite A:sta löytyvän ohjeistuksen lopussa on esimerkkejä muista suunnitelman liitteistä.

11.2. Suunnitelman jakelu

Valmiussuunnitelma lähetetään tiedoksi hiippakunnan tuomiokapitulille. Lisäksi se annetaan tiedoksi seurakunnan tai seurakuntayhtymän toimintayksiköiden vastuuhenkilöille. Nämä vastaavat henkilöstön perehdyttämisestä suunnitelmaan.

Valmiussuunnitelma ja sen liitteet ovat salassa pidettäviä niiltä osin, kuin niissä ilmenee henkilöihin liittyviä salassa pidettäviä asioita (henkilötietolaki 523/1999) tai seurakuntaan liittyviä asioita, jotka julkisina haittaisivat seurakunnan toimintaa ja turvallisuutta. Salassa pidosta on säädetty viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 8 kohdan nojalla. Valmiussuunnitelmasta ja sen liitteistä saa antaa tietoja seurakunnan työntekijöille ja muille yhteistyötahoille vain siinä laajuudessa kuin kunkin näiden tehtävien hoitamisen kannalta on tarpeen.

Valmiussuunnitelmia ei tule julkaista esimerkiksi seurakunnan tai seurakuntayhtymän verkkosivuilla. Useiden seurakuntien tai seurakuntayhtymien valmiussuunnitelmat voivat yhdessä luoda kokonaisuuden, joka on tietosisällöltään salassa pidettävä.

11.3. Henkilöstön koulutus

Valmiussuunnitelmaan liittyvän koulutuksen tavoitteena on luoda seurakunnan valmiusorganisaatiolle jatkuva valmius, johon perustuen organisaatio pystyy hoitamaan sille määrättyt tehtävät ja kykenee yhteistoimintaan seurakunnan sisällä sekä viranomaisten ja muiden toimijoiden kanssa.

Henkilöstölle järjestetään sekä valmiustoimen peruskoulutusta että tehtäväkohtaista erityiskoulutusta. Kaikki työntekijät perehdytetään valmiussuunnitelmaan.

Valmiuden syntyminen edellyttää säännöllistä harjoittelua organisaation sisällä ja yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa.

Koulutus- ja harjoitusyhteistyötä voidaan tehdä pelastusviranomaisten, poliisin, kirkkohallituksen, tuomiokapitulien, aluehallintoviraston ja puolustusvoimien kanssa. Seurakunta voi esittää

hiippakunnan tuomiokapituliin, jotka valmiussuunnittelussa keskeiset henkilöt voidaan ohjata alueellisille maanpuolustuskursseille. Tarvittaessa myös pelastusopisto järjestää kohdennettua valmiuskoulutusta. Mahdolliset valmiuskoulutukset hyväksytään vuosittain seurakunnan henkilöstökoulutussuunnitelman yhteydessä.

Liitteet

Liite A: Malli valmiussuunnitelman rungoksi

Alla on malli seurakunnan/seurakuntayhtymän valmiussuunnitelmalle. Seurakunta/seurakuntayhtymä laatii suunnitelman lähtökohdistaan käsin ja suunnitelman kohdat kirjataan seurakunnan koon ja ominaispiirteiden mukaan. Seurakunnissa on arvioitava, missä laajuudessa mitään osiota on käsiteltävä. Tarpeen vaatiessa voidaan suunnitelmaan lisätä kohtia tai jättää joitakin kohtia (seurakunnan koosta tai ominaispiirteistä johtuen) vähemmälle tai kokonaan käsittelemättä. Lihavoidut kohdat on kuitenkin sisällytettävä jokaisen seurakunnan suunnitelmaan. Valmiussuunnitelma on mielekäs laatia muutaman sivun mittaisena runkoasiakirjana (yleinen osa), johon lisätään liitteet. Liitteisiin sisällytetään esimerkiksi osoitteita ja henkilötietoja ja päivitettäviä tietoja. Tietojen muuttuessa ei tarvitse kirjoittaa ja hyväksyttää koko suunnitelmaa uudestaan, vaan liitteiden ylläpito ja päivittäminen sekä ajankohdan tasalle saattaminen riittää.

X:n seurakunnan/seurakuntayhtymän valmiussuunnitelma

I Yleinen osa

1. Perusteet

1.1. Valmiussuunnittelun yleiset perusteet

- päätökset, säädökset, ohjeet, valmiussuunnitelman tarkoitus
- katso ohjeistus luku 1.1.

1.2. Ylläpito, päivittäminen ja hyväksyminen

- katso ohjeistus luvut 2.2. ja 11.1.

2. Uhkien arviointi

- merkittävät uhkat ja riskit paikallisen seurakunnan näkökulmasta
- ulkoisten tapahtumien (esimerkiksi suuronnettomuus) vaikutus seurakunnan rooliin alueellisena toimijana
- mitkä uhkat vaikuttavat omaan toimintaan
- arvioitava yhdessä kunnan ja pelastusviranomaisten kanssa
- katso ohjeistus luku 1.2.
- katso liite 3: Uhkien arviointi

3. Johtaminen

Kappaleessa voidaan käsitellä seuraavia asioita:

- toimintaedellytysten turvaaminen
- päätöksenteko häiriötilanteessa
- johtamisvastuu, valmiusryhmä tai valmiustoimikunta ja muut vastaavat toimijat
- kriisiviestintä ja tiedotusvastuut
- miten ja mihin tilannetietojen kootaan, miten tietoa välitetään, mihin viranomaisiin ollaan yhteydessä
- lisähenkilöiden rekrytointi ja sijaisjärjestelyt
- henkilöstön koulutus ja perehdyttäminen, erillinen koulutusliite

(4. Seurakuntatyön jatkuvuus häiriötilanteessa ja poikkeusoloissa)

- seurakuntatyön priorisointi häiriötilanteessa ja poikkeusoloissa
- katso ohjeistus luku 5.

(5. Häiriötilanteen jälkihoito)

- kuntien sosiaali- ja kriisipäivystys
- henkinen huolto
- HeHu-ryhmien tai niiden osien hyödyntäminen
- debriefing eli tilanteen jälkipuinti
- seurakunnan toiminnan palauttaminen normaalitilaan

Valmiussuunnitelmaan sisältyvät malliliitteet:

- Yhteystiedot ja hälytyskaavio (Liite 1)
- Uhka-arvio (Liite 3)
- Kiinteistöt (Liite 6)
- Seurakunnan valmiuskoulutus (Liite 11)

II Seurakunnan valmiussuunnitelman pakolliset liitteet

Liite 1: Yhteystiedot ja hälytyskaavio

- yhteystiedot voidaan kuvata hälytyskaavion muodossa
- valmiusryhmän tai valmiustoimikunnan, valmiuspäällikön ja mahdollisten muiden avainhenkilöiden yhteystiedot

Liite 2: Yhteistyötahojen yhteystiedot

- keskeisten henkilöiden tavoitettavuus

Liite 3: Uhkien arviointi

Liite 4: Häiriötilanteen aikainen toiminta

- tilannekuvan muodostamisen periaatteet
- valmiuspäivystäjä

Liite 5: Henkilövaraukset

- yhteistoiminta puolustusvoimien aluetoimiston kanssa
- katso ohjeistus luku 3.1.

Liite 6: Kiinteistöt ja tilojen käyttö

- kiinteistöjen tiedot
- yhteistoiminta ja neuvottelemine tilojen käytöstä muiden viranomaisten kanssa
- katso ohjeistus luku 8.

Liite 7: Ajoneuvo- ja kalustovaraukset

- varaukset, esimerkiksi kaivinkoneet ja traktorit hautaustoimen käyttöön
- seurakunnan käytössä olevien ajoneuvojen ajoneuvoluettelo
- toistaiseksi varaukset tehdään ELY-keskukseen (liikenne- ja infrastruktuurivastuualue)
- katso ohjeistus luvut 3.3. ja 3.4.

Liite 8: Vainajien huolto

- vainajien huollon toimijat ja yhteistoiminta

- hautaus-toimen varautuminen
- katso ohjeistus luku 7.

Liite 9: Asiakirjojen suojaus

- on sisällytetty seurakunnan arkistosuunnitelmaan
- katso ohjeistus luku 4.4.

Liite 10: Kulttuurihistoriallisesti arvokkaat rakennukset, arvokas esineistö ja omaisuus

- luettelo
- toimenpiteet ja priorisointiperiaatteet häiriötilanteessa (esimerkiksi tulipalo, tulva, evakuointi)
- katso ohjeistus luku 8.3.

Liite 11: Koulutus

- koulutussuunnitelma ja -seuranta
- kenet koulutetaan ja perehdytetään, mitä koulutetaan, miten koulutetaan, kuka kouluttaa, milloin tai millä aikavälillä (vastuut ja vastuuhenkilöt)

Seurakunnan valmiussuunnitelmaan voidaan lisätä muitakin liitteitä tarpeen mukaan, esimerkiksi:

Liite 12: Ohjeistus kriisi- ja häiriötilanteisiin

Liite 13: Kriisiviestintäohje työntekijöille

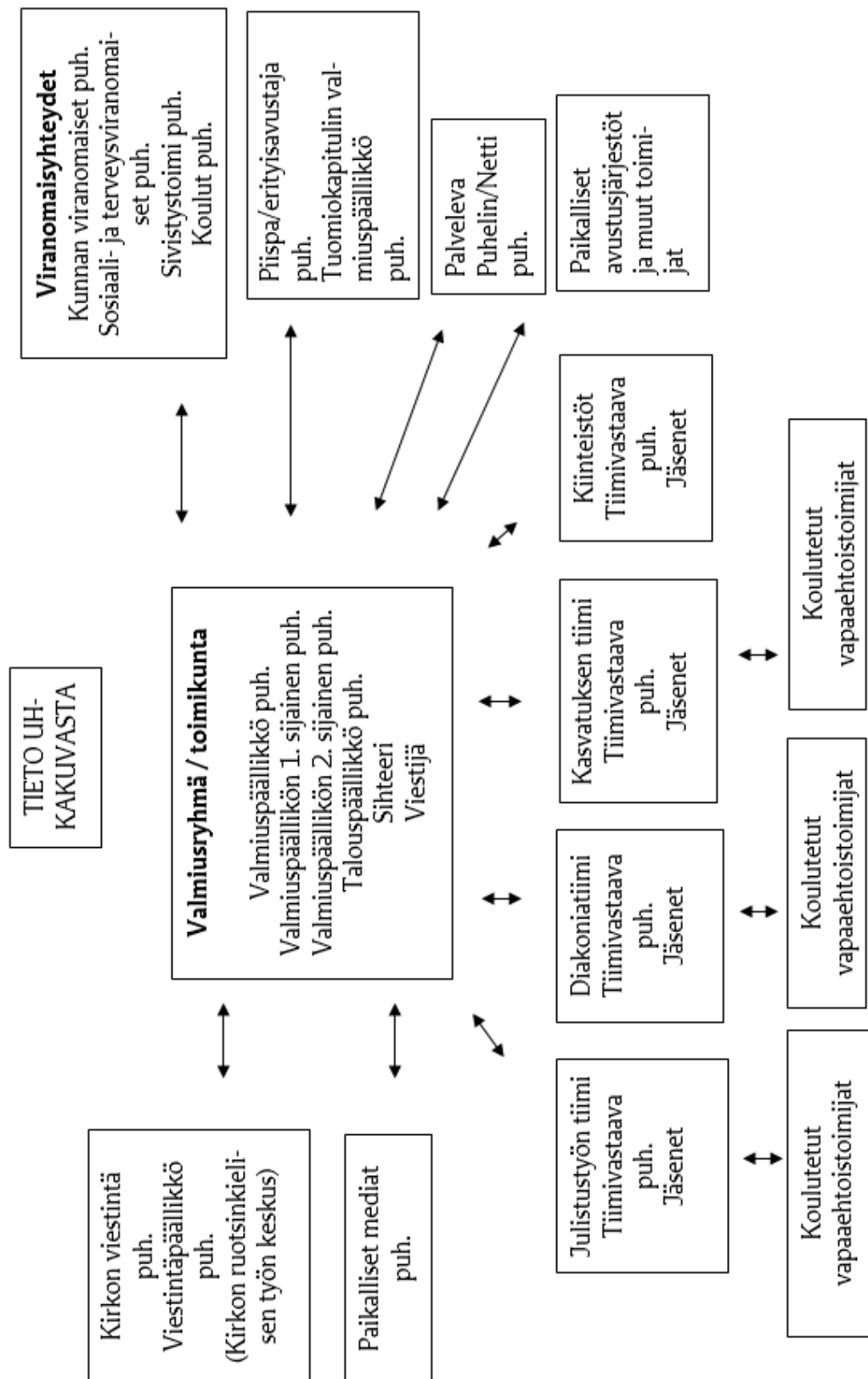
Liite 14: Hehu-ryhmä ja sen toimintaohje

Liite 15: Tietoturvamääräykset.

Esitetty valmiussuunnitelman runko ja liiteluettelo on malli, eikä numerointijärjestystä tarvitse välttämättä noudattaa. **Lihavoidut kohdat ja liitteissä 1–11 luetellut asiat on sisällytettävä suunnitelmaan.**

Seuraavilla sivuilla on malleja joistakin yllä luetelluista liitteistä.

X:n SEURAKUNTA / SEURAKUNTAYHTYMÄ

X:n SEURAKUNTA / SEURAKUNTAYHTYMÄ

Häiriötilanne	Ennaltaehkäisy	Tiedon saanti, tilannekuva, viestintä	Varautuminen	Johtaminen ja vastuualu- eet	Välttämät tolmenpiteet	Tolmenpiteet myöhemmin	Tarvittavat resurssit	Yhteistoiminta	Ylläpito, koulu- tus ja harjoituk- set
1) Informaatilovalkutta- minen									
2) Poliittinen, taloudelli- nen ja sotilaallinen pat- nostus									
3) Sotilaallisen voiman käyttö									
4) Terrorismi ja muu yhteiskuntajärjestystä vaarantava toiminta									
5) Julkisen talouden häiriö									
6) Rahoitusjärjestelmän häiriö									
7) Voimahuollon häiriöt									

8) Tietoliikenteen ja tietojärjestelmien häiriöt - kyberuhkat																				
9) Logistiikan häiriöt																				
10) Terveysturvallisuuden häiriöt																				
11) Vesihuollon häiriöt																				
12) Elintarvikehuollon häiriöt																				
13) Laajat onnettomuustilanteet																				
14) Tarvittaessa muut seurakunnan alueelliset uhkat																				
15) xx																				
16) xx																				
17) xx																				

X:n SEURAKUNTA / SEURAKUNTA YHTYMÄ

[illegible]

* Turvallisuusjärjestelmä:

R= rikosilmoitinjärjestelmä

P= paloilmoitinjärjestelmä, ilmoitus hätäkeskukseen

Pv= palovaroitin, ilmoitus vartiointiliikkeeseen

Pvp= palovaroitin, hälyttää vain paikan päällä

K = kameraválvonta

Tärjestelmän hoitajan yhteystiedot laitetaan esimerkiksi palokuntaa varten.

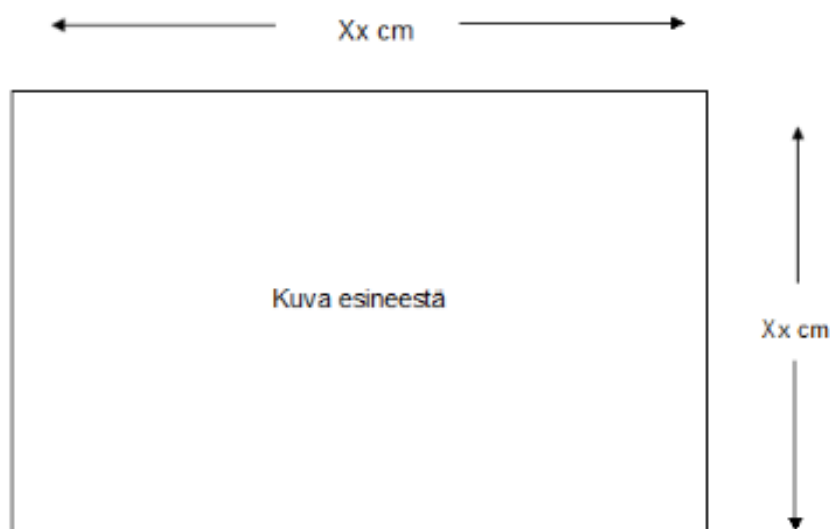
Koulutus	Ajankohta	Kohderyhmä	Muut huomiot

Liite B: Esinekortti

Rakennus – kerros – huone / huoneen nro

Esineen nimi:
Inventointinumero (Basis):

Paino: xx kg

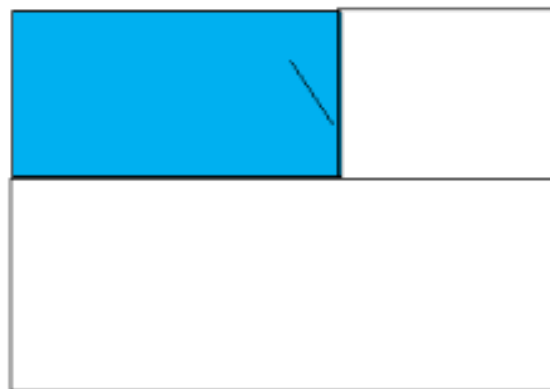
Apuvälineet:
tikkaat/sorkkarauta/avain

Evakuointiohjeet

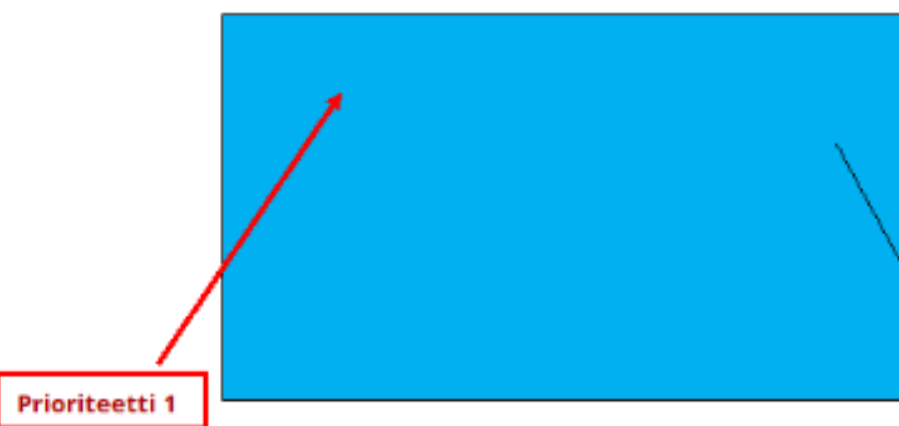
- **Painoluokka:** kevyt/keskikokoinen/raskas
- **Käsittely:** Esim. käytä puhtaita käsiä
- **Suojaus:** esim. vettä/lämpöä/iskuja vastaan
- **Osat:** esim. 2 osaa, jos esine koostuu useammasta osasta
- **Muuta tärkeää:**

pohjapiirros huone / huoneen numero

Kerros pohja, johon on merkitty huone ja esineen sijainti

Huoneen pohjapiirros, johon on merkitty esineen tarkka sijainti

Dokumentointimalli: esineiden evakuointi ja hätätoimenpiteet

Esine	Inv. nro	Kuvaus	Rakennus	Huone ja sijainti	Tarve hätätoimenpiteille	Paketointi (Kyllä/Ei)	Evakuoinnin jälkeinen sijainti